Гъэтхапэм и 13-м АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэр хадзыщтых

Адыгэ макъ

№ 45 (19810)
2011-рэ илъэс
ШЭМБЭТ
ГЪЭТХАПЭМ и 12

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Гъэтхапэм и 14-р — адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Маф

Адыгэ Республикэм щыпсэухэу лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Мафэ фэшI тышъуфэгушIо. Лъэпкъхэм язэкъошныгъэ, язэгурыIоныгъэ ыкIи ятарихъ шIэжь итамыгъэу мы мэфэкIыр тиреспубликэ щыхагъэунэфыкIы.

Адыгабзэу ижъырэ лъэхъаным зылъапсэ къыщежьэрэм тхыбзэ иIэ зыхъугъэр я XIX-рэ лIэшIэгъум ыгузэгухэм адэжь — просветитель цIэрыIоу Бэрсэй Умарэ апэрэ адыгэ хьарыфылъэр Тифлис 1853-рэ илъэсым къызщыдегъэкIыр ары.

Непэ адыгабзэр лъэпкъ зэгурыIоныгъэм, зэзэгъыныгъэм яцыхьэшIэгъу лъапсэу щыт. Законэу «Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цIыф лъэпкъхэм абзэхэм яхьылIагъ» зыфиIорэм ишIуагъэкIэ Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цIыф лъэпкъ пстэуми абзэхэр къызэтенэжьынхэмкIэ, хэхъоныгъэ ашIыным пае зэфэдэ фитыныгъэхэр ягъэгъотыгъэнхэмкIэ амалхэр зэкIэ щыIэх.

Адыгабзэр ыкIи литературэр гурыт, апшъэрэ, профессиональнэ еджапIэхэм ащызэзыгъашIэхэрэм япчъагъэ илъэс къэс нахьыбэ зэрэхъурэм уимыгъэгушIон плъэкIырэп. Дунаим ихэгъэгубэмэ ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм бзэр зэрагъэшIэнымкIэ республикэр лъэныкъо пстэумкIи IэпыIэгъу афэхъу.

Адыгеим ис цIыфхэм абзэхэм афэсакъыгъэныр, лIэшIэгъубэмэ къакIоцI зэIукIэгъэ культурэ кIэным анаIэ тырагъэтыныр къэралыгъо хабзэм иорганхэм, кIэлэегъаджэхэм ыкIи студентхэм, бзэшIэныгъэм фэлажьэхэрэм ыкIи журналистхэм, усакIохэм ыкIи прозаикхэм, тиреспубликэ щыпсэурэ пстэуми апшъэрэ мэхьанэ зэратырэ Iофыгъоу тапэкIи къэнэжьын фае.

ТичIыпIэгъу лъапIэхэр, мы мэфэкI мафэм тышъуфэлъаIо гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэ алъэныкъокIэ гъэхъэгъакIэхэр шъушIынхэу, шъунасыпышIонэу, шIоу щыIэр къыжъудэхъузэ шъупсэунэу.

Адыгэ Республикэм
и Президентэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхьаматэу Анатолий ИВАНОВ

ШъунаIэ тешъудз!

ШъуиупчIэхэр фэжъугъэзэнхэ шъулъэкIыщт

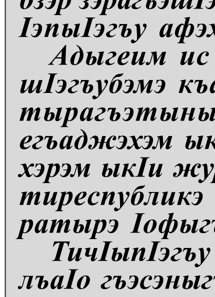

Лъэхъанэу тызыхэтым диным чIыпIэ гъэнэфагъэ щиубыты хъугъэ, ащ епхыгъэуи цIыфхэм упчIабэ апашъхьэ къеуцо. Ащ тыкъыпкъырыкIызэ, республикэ гъэзетитIум — «Адыгэ макъэмрэ» «Советскэ Адыгеимрэ» — гъэтхапэм и 14-м редакцием къетэгъэблагъэ муфтиеу Емыж Нурбый.

Ныбджэгъу лъапIэхэр! ***Муфтиим упчIэу фэжъугъэуцу шъушIоигъохэр пэшIорыгъэшъэу къэшъутынхэ шъулъэкIыщтых телефонэу 52-10-32-мкIэ («Адыгэ макъэр»).***

Мафэу телефон зэдэгущыIэгъур тихьакIэ зыдыщытиIэщтым ащ шъуиупчIэхэр фэжъугъэзэнхэ шъулъэкIыщтых сыхьатыр 14.00-м къыщегъэжьагъэу 16.00-м нэс телефонэу 52-10-32-мкIэ.

ПРЕЗИДЕНТЫМ ИЗЭIУКIЭГЪУХЭР

Хэдзынхэм республикэр зэрафэхьазырым тегущыIагъэх

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан АР-м хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие и Тхьаматэу Хъут Юрэрэ комиссием исекретарэу ХьацIэцIэ Фатимэрэ тыгъуасэ зэIукIэгъу адыриIагъ. Гъэтхапэм и 13-м АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм яхэдзынхэм республикэр зэрафэхьазырым ахэр тегущыIагъэх.

УФ-м изаконодательствэ диштэу хэдзынхэр рекIокIынхэ зэрэфаер ТхьакIущынэ Аслъан пэублэм къыщиIуагъ. Ащ пае чIыпIэ хэдзэкIо комиссиехэм яIофшIэн зэрэзэхащэрэм, хэдзыпIэ участкэхэр щынэгъончъагъэм ишапхъэхэм зэрадиштэхэрэм, нэмыкI лъэныкъохэмкIи Iофхэм язытет республикэм ипащэ къакIэупчIагъ.

Хъут Юрэ къызэриIуагъэмкIэ, гъэтхапэм и 13-м зэхащэщт хэдзынхэм республикэр афэхьазыр. Мы мафэм хэдзыпIэ участкэ 263-у Iоф зышIэщтхэр Iофтхьабзэм зэрэфэхьазырхэр Гупчэ комиссием ыуплъэкIугъ. Ащ дакIоу цIыфхэр къызэкIолIэщт чIыпIэхэр мэшIогъэкIосэным ишапхъэхэм зэрадиштэхэрэр МЧС-м икъулыкъушIэхэм агъэунэфыгъ. Мыекъопэ районым ит поселкэу Тульскэм ихэдзыпIэ участки 2-р шапхъэхэм зэрадимыштэрэм къыхэкIыкIэ, хэдзынхэр зыщызэхащэщт нэмыкI унэхэр къагъотыгъэх, ахэм ящыкIагъэри аIэкIагъэхьагъ. Адыгеим щыпсэурэ нэбгырэ мин 333-м ехъум хэдзынхэм ахэлэжьэнхэу фитыныгъэ яIэщт.

Хэдзынхэм ахэлэжьэщт кандидатхэм ащыщхэу зы мандат зиIэ хэдзыпIэ койхэмкIэ нэбгыри 119-рэ, партийнэ спискэмкIэ нэбгырэ 338-р къагъэлъэгъуагъэх. ЫпэкIэ нэбгырэ 20-мэ якандидатурэхэр тырахыжьыгъэх. Хэдзын кампанием илъэхъан тхьаусыхэ тхылъ 22-рэ Гупчэ комиссием къыIэкIэхьагъ, 2006-рэ илъэсым а пчъагъэр 160-м кIахьэщтыгъ. Хэдзынхэр рэхьатэу, законым диштэу зэхэщэгъэнхэм пае ащ хэлажьэрэ партиехэм ялIыкIохэр хэдзын комиссиехэм ахэтыщтых, Iофтхьабзэр зэрэрекIокIырэм ахэр лъыплъэщтых.

— Хэдзынхэм ахэлажьэрэ партииплIыми, кандидатхэми амалэу яIэхэр зэфэдэнхэр, хэукъоныгъэ е зэмызэгъыныгъэ къыхэмыкIэу кампаниер редгъэкIокIыныр типшъэрылъ шъхьаI, — къыIуагъ ТхьакIущынэ Аслъан.

Мы тхьаумафэм тиреспубликэ щызэхащэщт хэдзынхэм алъыплъэнэу къэкIощт УФ-м и ЦИК и Тхьаматэ иапэрэ гуадзэу Станислав Вавиловыр.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Гъэтхапэм и 14-р адыгабзэмрэ адыгэ тхыбзэмрэ я Маф

УниверситетымщызэІукІэщтых

Тигъэзет макъэ къызэригъэІугъэу, гъэтхапэм и 14-м адыгабзэм и Мафэ фэгъэхьыгъэ зэІукІэ Адыгэ къэралыгъо университетым щыкІощт. Ащ хэлэжьэщтых ыкІи къыщыгущыІэщтых шІэныгъэлэжьхэу Бырсыр Батырбый, Едыдж Батырай, ХьакІэмыз Мирэ, Абрэдж Ачэрдан, Хъуажъ Нурыет, МэщфэшІу Нэджэт, «Адыгэ макъэм» иредактор шъхьаІэу Дэрбэ Тимур, Адыгэ телевидением тематическэ программэхэмкІэ иотдел ипащэу Тэу Замирэ, Адыгэ кІэлэегъэджэ колледжым икІэлэегъаджэу Анзэрэкъо Светэ, Адыгэ республикэ гимназием щезыгъаджэу ГъукІэлІ Марыет, Мыекъопэ кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэу N 9-м икІэлэпІоу ШІуцІэ Фатимэ ыкІи нэмыкІхэр.

Министрэр афэгушІуагъ

Хабзэ зэрэхъугъэу, илъэс къэс бзылъфыгъэхэм я Дунэе мафэ ипэгъокІэу АР-м хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ иминистрэ къулыкъу зыхьызэ фэхьыгъэхэм янэхэм, яшъхьэгъусэхэм афэгушІо.

Мы илъэсыми ащ фэдэ гуфэбагъэ зыхэлъ зэІукІэгъоу кІуагъэм министрэу Александр Сысоевыр къыщыгущыІэзэ, бзэджашІэхэм апэуцужьызэ зыпсэ зыгъэтІылъыгъэхэр зэращымыгъупшэщтхэр, ахэм къапэблагъэхэм анаІэ зэратырагъэтыщтыр къыІуагъ. Пшъэрылъхэр зыгъэцакІэзэ зидунай зыхъожьыгъэ нэбгырэ 17-р агу къагъэкІыжьыгъ.

ЗэхъокІыныгъэхэр къулыкъум зэрэщыкІохэрэм емылъытыгъэу, къекІолІагъэхэр Іофыгъоу зыгъэгумэкІыхэу министрэр зыщагъэгъозагъэхэмкІэ ищыкІагъэ ІэпыІэгъур аригъэгъотынэу ыгъэгугъагъэх. КІэухым бзылъфыгъэхэм Александр Сысоевыр афэгушІуагъ, къэгъагъэхэмрэ шІухьафтынхэмрэ аритыгъ.

Апэрэу зэнэкъокъугъэх

ЕсынымкІэ зэнэкъокъухэр АдыгеимкІэ МВД-м апэрэу щыкІуагъэх. Спорт обществэу «Динамэм» икомандэ 16 ащ хэлэжьагъ.

Хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ министрэм игуадзэу Александр Ермиловым ар къызэІуихызэ, мыщ фэдэ спорт лъэпкъымкІэ республикэм апэрэу зэрэщызэнэкъокъухэрэр хигъэунэфыкІыгъ. Адыгеим иправэухъумэкІо къулыкъухэм зэкІэми ялъыІохэр къызэрекІолІагъэхэр ащ къыІуагъ.

Апэрэ чІыпІэр къыдэзыхыгъэр Мыекъуапэ и ОВД испортсменхэр арых, ятІонэрэ чІыпІэр къыхьыгъ МВД-м иаппарат икомандэ, ящэнэрэр щынэгъончъагъэмкІэ федеральнэ къулыкъоу Адыгеим щыІэм испортсменхэм афагъэшъошагъ.

Рэмэзан агу рихьыгъ

Къуаджэу ШэхэкІэишхор пщынэо цІэрыІохэмкІэ зэрэзэлъашІэрэм имызакъоу, ащ къыщыхъугъэ кІэлэцІыкІухэми ящыхэтхэу хыІушъо Шапсыгъэм щыІугъ. Тинахьыжъхэм къагъэнэгъэ хэбзэшІухэр къуаджэм иныбжьыкІэхэм лъагъэкІуатэ. Ахэм ащыщ искусствэхэм якІэлэцІыкІу еджапІэу Хьаджыкъо дэтым щеджэрэ АкІэгъу Рэмэзанэ.

Адыгэ къашъомкІэ кІэлэегъаджэу Дзыбэ Мурат ыгъэсэрэ Рэмэзанэ джырэблагъэ Шъачэ щыкІогъэ я II-рэ Урысые зэнэкъокъоу «Музыкальный фрегат» зыфиІорэм илауреат хъугъэ. ШэхэкІэй иартист ныбжьыкІэ «Къамэхэм якъашъоу» къышІыгъэмкІэ апэрэ степень зиІэ диплом къыфагъэшъошагъ. КІалэм икъэшъуакІэ фестивалым еплъыгъэхэм жюрими лъэшэу агу рихьыгъ, анаІэ къытырадзагъ. Культурнэ форумым изэхэщакІохэм общественнэ организациеу «Самгъурым» ищытхъу тхылъкІэ ар къыхагъэщыгъ. Гъэтхапэм Железноводскэ щыкІощт Урысые зэнэкъокъоу «Звездная россыпь» зыфиІорэм АкІэгъу Рэмэзанэ рагъэблэгъагъ.

НЫБЭ Анзор.

Къэбар зэфэшъхьафхэр

ЗисэнэхьаткІэ ІэпэІасэр къэлъэгъощт

Къэлэ зэнэкъокъоу «2011-рэ илъэсым икІэлэегъадж» зыфиІорэр Адыгэкъалэ игурыт еджапІэу N 2-м щырагъэжьагъ. Ащ иторжественнэ къызэІухын къалэм ипащэ игуадзэу Г. Джамырзэр, гъэсэныгъэмкІэ гъэІорышІапІэм ипащэу М. ТхьалІыр хэлэжьагъэх. Джырэ щыІакІэм кІэлэегъаджэм мэхьанэ зэриІэр хагъэунэфыкІыгъ, хэлажьэхэрэм гъэхъагъэхэр ашІынхэу ахэр къафэлъэІуагъэх.

«Илъэсым икІэлэегъэджэ анахь дэгъу» зыфиІорэ цІэр къыдахыным фэбанэх еджапІэу N 1-м сурэтшІынымкІэ ыкІи черчениемкІэ икІэлэегъаджэу М. Хэкужъыр, еджапІэу N 2-м инджылызыбзэмкІэ икІэлэегъаджэу С. УдыкІакор, еджапІэу N 3-м нэмыцыбзэмкІэ щезыгъаджэхэу С. Ешыгуаор, Хьалъэкъое еджапІэм географиер щязыгъэшІэрэ А. Хэжъыр, Псэкъупсэ еджапІэм адыгабзэмрэ литературэмрэкІэ икІэлэегъаджэу С. Къэращэкъор ыкІи ублэпІэ еджапІэм Іут Ф. ЛэупакІэр.

Зэнэкъокъур едзыгъо зэфэшъхьафхэмкІэ зэтеутыгъэ. Ащ икІэуххэм къагъэлъэгъощт анахь кІэлэегъэджэ дэгъоу республикэ зэнэкъокъум хэлэжьэщтыр.

Жъыгъор агъэлъапІэ

Шъолъыр отделениеу «Урысыем ипенсионерхэм я Союз» зыфиІорэм ыцІэкІэ нэжъ-Іужъхэр зыщаІыгъхэ интернатэу Абадзехскэм дэтым зэрыгъкІэхэрэ машинэу «Зануси» ыкІи медицинэ псэуалъэхэр шІухьафтын фашІыгъэх.

Союзым ипащэу Р. Пэнэшъур, ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэхэмкІэ министрэм игуадзэу А. ЛъэпцІэрыкъор интернатым бэмышІэу ихьэкІагъэх. Нэжъ-Іужъхэм ахэр гущыІэгъу афэхъугъэх, япсэукІэ изытет нахьышІу шІыгъэнымкІэ амалхэр къазэрафагъотыщтыр араІуагъ. Япенсие епхыгъэ Іофыгъохэр зэхэфыгъэ хъуным пае мобильнэ офисэу пенсиехэмкІэ Фондым иІэр афагъэкІонэу интернатым чІэсхэр къыкІэлъэІугъэх.

ІофшІэным икІэуххэр зэфахьысыжьыгъ

Красногвардейскэ район сымэджэщым имедицинэ совет зэхэсыгъоу иІагъэм 2010-рэ илъэсым ашІэгъэ ІофшІэныр щызэфахьысыжьыгъ. Ащ хэлэжьагъэх АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ и Министерствэ илІыкІоу Хь. Хьаткъор, псауныгъэр къэухъумэгъэным иІофышІэхэм япрофсоз итхьаматэу Л. Усачевар, амбулаториехэм япащэхэр, нэмыкІхэри.

Район сымэджэщым иврач шъхьаІэу Р. Канаян яІофшІэн къызэфихьысыжьызэ, районымкІэ демографием иІофыгъохэм ащигъэгъозагъэх, зидунай зыхъожьыхэрэм анахьэу афэхъурэ ушъхьагъухэм, псауныгъэм изытет алъыІэсыгъ. Джащ фэдэу псауныгъэр къэухъумэгъэным исистемэ Іофыгъоу иІэхэми врач шъхьаІэм ягугъу къышІыгъ. Врачхэм япчъагъэ процент 49-м нэсы ныІэп, ахэм янахьыбэр пенсионерых. ГъомылапхъэхэмIэ ауасэ къызэрэдэкІоягъэм ыпкъ къикІыкІэ сымаджэхэр зэрагъашхэрэм къыщыкІагъ.

Район администрацием ипащэ игуадзэу А. Федорко а Іофыгъохэм зэращыгъуазэр ыкІи ахэм ядэгъэзыжьынкІэ ІэпыІэгъу къызэрафэхъущтхэр кІэухым хигъэунэфыкІыгъ.

ГъэзетеджэрэкъыкІэупчІэ

Ыуасэ къыратыжьынэу щыта?

ЦІыфым сэкъатныгъэу иІэм елъытыгъэу, техническэ амал зэфэшъхьафхэр (машинэ, куржъые, лъэщэ бэщхэр (костыльхэр е нэмыкІхэр) ежь иахъщэкІэ ыщэфэу мэхъу, чэзыур къынэсыфэ, къэралыгъо ахъщэкІэ къыфащэфыфэ емыжэу. АрэущтэуIзыхъукІэ, а техническэ амалым ыуасэ унагъом къыфырагъэгъэзэжьынэу щыта?

Мы упчІэм джэуап къырытыжьыным пае зыфэдгъэзагъ УФ-м социальнэ страхованиемкІэ и Фонд Адыгэ РеспубликэмкІэ и Къутамэ иотдел ипащэу ПІатІыкъо Тимур.

Ащ къызэрэтиІуагъэмкІэ, 2005-рэ илъэсым къыщегъэжьагъ ащ фэдэ унашъо заштагъэр ыкІи ар загъэцакІэрэр. Арэущтэу цІыфым, сэкъатныгъэ зиІэм ищыкІагъэу, зэригъэгъотын фаеу хъугъэ техническэ амалым ыуасэ ащ ратыжьыщтыгъ. Ау мы унашъор къызыфагъэфедэзэ, цІыфхэм къахэкІыщтыгъэх пкъыгъо лъапІэхэр ащэфыхэмэ, гущыІэм пае, телевизорхэу дикторым къыІорэр къытезытхэхэрэм афэдэхэу сомэ мини 150-рэ фэдиз зыуасэхэр, хьафизэхэм апае телефон лъапІэхэр, етІанэ а ахъщэм къафырагъэгъэзэжьын фаеу кІэдэущтыгъэхэр (анахьэу къэлэшхохэм ащыпсэухэрэр).

Ащ къыкІэкІыкІэ, 2011-рэ илъэсым имэзае къыщегъэжьагъэу мы унашъом зэхъокІыныгъэ фашІыгъ. Урысыем юстициемкІэ и Министерствэ джы ыухэсыгъэ сэкъатныгъэ зиІэ цІыфым ежь-ежьырэу зэригъэгъотыгъэ техническэ амалым ыуасэ къэралыгъом къызэрэригъэзэжьыщт шІыкІэр: ВТЭК-м, врачхэм якомиссие а цІыфым ищыкІагъэу ылъытэгъэ, ащ иреабилитацие программэу фызэхагъэуцуагъэм а пкъыгъор, амалыр къыщыдэлъытагъэмэ ары ныІэп. Ащ фэдэ компенсацием икъэтын фэгъэхьыгъэ унашъор мэфэ 30-м къыкІоцІ ашІы.

ТигущыІэгъу къызэрэхигъэщыгъэмкІэ, мы Іофыгъом фэгъэхьыгъэу узыщыкІэупчІэщтыр Урысыем социальнэ страхованиемкІэ и Фонд ичІыпІэ Къутам ары. Ащ пае пІыгъын фае паспортыр, товарнэ ыкІи кассовэ чекхэр.

Зигугъу къэтшІыгъэ Іофыгъом фэгъэхьыгъэ упчІэхэмкІэ УФ-м социальнэ страхованиемкІэ и Фонд Адыгэ РеспубликэмкІэ и Къутамэ иІофышІэхэр ІэпыІэгъу къышъуфэхъунхэм фэхьазырых.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

НэбгырилІ хэкІодагъ

МэфэкІ мафэм, гъэтхапэм и 8-м, республикэм игъогухэм хъугъэ-шІэгъи 4-у атехъухьагъэмэ нэбгыри 4 ахэкІодагъ, нэбгыри 5-мэ шъобж хьылъэхэр атещагъэхэ хъугъэ.

Къалэу Мыекъуапэ иурамхэу Курганнэмрэ Титовымрэ зыщызэхэкІыхэрэм дэжь лъэсрыкІо гъогур зэпызычыщтыгъэ пшъэшъэжъыем автомобилэу ВАЗ-217230-м иводитель техьагъ. Ащ ыпкъ къикІыкІэ шъобж зэфэшъхьафхэр тещагъэхэу пшъэшъэжъыер сымэджэщым нагъэсыгъ.

Мы пчыхьэ дэдэм сыхьатыр 10-м гъогоу «Мыекъуапэ — Джаджэ — Псыбай» зыфиІорэм рыкІощтыгъэ «Приорэм» кІэрысыгъэм рулыр фэмыгъэІорышІэу игъогу текІи, зэпыригъэзагъ. Ежьыри дисыгъэ кІэлэ ныбжькІэхэм ащыщи хэкІодагъэх, нэбгыритІу фыкъогъэ зэфэшъхьафхэр ателъэу сымэджэщым ащагъэх.

Гъогоу «Мыекъуапэ — Гъозэрыплъ» зыфиІорэм ия 29-рэ километрэ дэжь амыгъэунэфыгъэ хьадитІу къыщагъотыгъ. Оператывнэ-лъыхъон Іофтхьабзэу зэрахьагъэхэм яшІуагъэкІэ ВАЗ-21124-м кІэрысыгъэ водителыр лъэсрыкІуитІум къызэратехьагъэр агъэунэфыгъ. Шъобж хьылъэу атещагъэ хъугъэхэм апкъ къикІыкІэ а чІыпІэм апсэ щыхэкІыгъ. Зызыгъэбылыжьыгъэводителыр поселкэу Каменномостскэм къыщаубытыгъ.

Джащ фэдэу Теуцожь районым игъогоу «М4-Дон» зыфиІорэм къутырэу Кэзазыум игъунэгъоу, автомобилэу 21140-р зезыфэщтыгъэм фэмыгъэІорышІэу зэрыкІощтыгъэ гъогум текІи, щызэпыригъэзагъ. Водительри дисыгъэри Адыгэкъалэ исымэджэщ чІэлъых.

Хъугъэ-шІэгъэ пстэуми лъапсэ афэхъугъэр водительхэм сакъыныгъэ къызэрэзыхамыгъэфагъэр, псынкІэ зекІоныр къызэрэхахыгъэр, ямыгъогу зэрэтехьагъэхэр ары.

ГъогурыкІоным хэлэжьэрэ пстэуми шапхъэхэр амыукъонхэу Къэралыгъо автоинспекцием иІофышІэхэр къяджэх.

ЛЪАЩЭКЪО Зар,
ГИБДД-м инспектор.

ЗэкIэри къызыщежьэрэр унагъор ары. Мафэ къэс тищыIакIэ нахь къин мэхъу. НыбжьыкIэхэм IофшIапIэ агъотырэп, лэжьапкIэр игъом атырэп, ны-тыхэм къиныгъуабэ къафыкъокIы. Ясабыйхэм яIыгъын ищыкIагъэхэр зэрагъотылIэжьыхэрэп. КIалэхэр, шэны зэрэхъугъэу, кIэу къежьэрэ пстэуми акIэхъопсых. Мылъку зиIэм зыкъыщырамыгъэнэным фэшI кIэлэцIыкIумэ ащыщхэр бзэджэшIагъэмэ дахьыхых. Непэ кIэлэцIыкIухэр къалэм иурамхэм аIэ щэигъэу, лъаIохэу атетых. Ахэм узяплъыкIэ гур мэкIоды. Анэгухэр игъуагъэх, шъоицыеу фэпагъэх. КъэпшIэнэу щыт ахэм янахьыбэмэ янэ-ятэхэр ешъуакIохэу, унагъомэ зэзэгъыныгъэ арымылъэу зэрэщытхэр.
Непэ къалэжьыгъэ щыIэмэ рашъужьы, ясабыйхэм апылъынхэу, агъэшхэнхэу уахътэ яIэп. Джащ фэдэ ны-тыхэр ясабыймэ апымылъхэзэ якIалэхэр еджапIэм къычIагъэкIых, зыми щымыщхэу гъогум къытенэх. Зыгорэущтэу ашъхьэ аIыгъыжьыным пае бзэджэшIэным зыраты. Мыхъо-мышIагъэ зезыхьэрэр зэрэпщынэн фаер зыдашIэжьыми, гъогу тэрэз рыкIонхэм дэгуIэхэрэп. Ау зыныбжь имыкъугъэхэм пщыныжь зыщахьырэ учреждениехэм зачIафэхэкIэ, якIэлэгъу ащ щагъэкIон фаеу мэхъу, шъхьадж «къылэжьыгъэм» елъытыгъэу тыралъхьагъэр епщыныжьы.

КIалэхэр гъогу пхэндж техьанхэм сыда лъапсэ фэхъурэр?

ЗэфэшIыгъэ шIыкIэм тет Мыекъопэ хэушъхьафыкIыгъэ профессиональнэ училищыр Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс къыдыхэлъытагъэу зыныбжь имыкъугъэ Iэтахъохэу мыхъо-мышIагъэхэр зезыхьагъэхэм пIуныгъэм ыкIи егъэджэным алъэныкъокIэ педагогическэ екIолIэкIэ гъэнэфагъэ зищыкIагъэхэм атегъэпсыкIыгъ. Мы училищыр УФ-м гъэсэныгъэмкIэ и Министерствэ епхыгъэу мэлажьэ. Джыдэдэм ащ пэщэныгъэ дызэрехьэ гъэсэныгъэм иIофышIэ гъэшIуагъэу **Хъут Аслъан Тыркубый ыкъом.**

Джырэблагъэ ащ гущыIэгъу тызыфэхъум къызэрэтиIуагъэмкIэ, мыщ сабыеу щеджэхэрэр мыхъо-мышIагъэ зезыхьагъэхэр, гъогу пхэндж техьагъэхэр арых. Шъхьадж «къылэжьыгъэм» елъытыгъэу хьыкумым пIалъэр къафегъэнафэ ыкIи къытыралъхьагъэр епщыныжьы. **Непэ зэфэшIыгъэ шIыкIэм тет профессиональнэ училищым кIэлэцIыкIу 40-м ехъу щаIыгъ, ахэм анибжь илъэс 11-м къыщегъэжьагъэу 18-м нэсы. Анибжь илъэс 18 зэрэхъоу атIупщыжьых.**

— Мыхъо-мышIагъэ зышIэгъэ кIэлэцIыкIухэр регион 20-м къехъумэ къаращых, — еIо Хъут Аслъан. — Мары бэмышIэу зы кIэлэцIыкIу Вологда къыращыгъ. Ащ нэмыкIэу Iэтахъохэр Татарстан, Тульскэ хэкум къаращынхэу тяжэ. Адрэ гурыт еджапIэхэм афэдэу, мыщи программэ гъэнэфагъэкIэ щетэгъаджэх. Непэ ахэр классибл мэхъух, я 5-рэ классым къыщыублагъэу я 11-рэ классым нэс. Ащ нэмыкIэу, **кIэлэцIыкIур мыщ дэкIыжьмэ ышъхьэ ыIыгъыжьын ылъэкIыным пае штукатур, чырбыщ зэтелъхь, пхъашIэ зыфэпIощт сэнэхьатхэр ятэгъэгъотых.** Мастерэу мыщ Iоф щызышIэхэрэм IэпэIэсэныгъэшхо ахэлъ. Мары гъэтхапэм и 15-м чырбыщзэтелъхьэхэм яреспубликэ зэнэкъокъу тиучилищэ щыкIощт. Ханскэм, Красногвардейскэм, Дондуковскэм сэнэхьатхэр зыщызэрагъэгъотыхэрэ училищэхэу адэтхэм къарыкIыгъэ кIэлэцIыкIухэр зэнэкъокъущтых. Тэ тикIэлэцIыкIухэри ащ хэлэжьэнхэу тэгъэхьазырых. Джащ

фэдэу кIэлэпIухэми Iэтахъохэм IофшIэнышхо адызэрахьэ. Сабыйхэр гъогу занкIэ зэрэтыращэжьыщтхэм фэгъэхьыгъэ Iофтхьэбзэ гъэшIэгъонхэр афызэхащэх. АшIогъэшIэгъонэу ежьхэри ахэм къахэлажьэх, мэфэкI зэхахьэхэр зэхащэх. Анахь гъэхьагъэ зышIыгъэ кIэлэцIыкIухэу еджэнымкIэ, спортымкIэ, IофшIэнымкIэ, нэмыкIхэмкIэ къахэщыгъэхэр Краснодар дэт зыгъэпсэфыпIэ гупчэм тэщэх. Ащ нэмыкIэу тикъушъхьэхэр къятэгъэплъыхьэх, гъэмафэрэ хым тэщэх. Джащ фэдэу кIалэхэр спортым лъэшэу пыщагъэх. Арышъ, пIуныгъэмкIэ ахэм мэхьанэшхо ятэты. ФутболымкIэ кIымэфэ зэнэкъокъум хэлэжьагъэх. Футбол цIыкIумкIэ Всероссийскэ зэнэкъокъоу Анапэ щыкIощтым тикомандэ хэлэжьэнэу зегъэхьазыры. Джащ фэдэу психологхэм, социальнэ кIэлэегъаджэхэм кIалэхэм Iоф адашIэ.

Хъут Аслъан къызэриIуагъэмкIэ, гъэтхапэм ыкIэхэм адэжь Новосевастопольскэм щыряIэ базэм кIэлэцIыкIухэр ащэжьыщтых. ЫпэкIэ ар Адыгеим иеджэпIэ-интернатэу щытыгъ. Джы УФ-м гъэсэныгъэмкIэ и Министерствэ унашъоу ышIыгъэм тетэу, мы мазэм ыкIэхэм училищыр агъэкощыжьы. Джырэ уахътэм ащ гъэцэкIэжьын-гъэкIэжьын IофшIэнхэр щэкIох.

— КъасIо сшIоигъу мы базэр къытатыжьыным, тыкощыжьыным Президентэу ТхьакIущынэ Аслъанрэ Премьер-министрэу КъумпIыл Муратрэ яIахьышIу зэрэхашIыхьагъэм пае лъэшэу тазэрафэразэр, — еIо Аслъан. — Джащ фэдэу АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Беданэкъо Рэмэзанрэ сэрырэ мы Iофыгъом фэгъэхьыгъэу Москва пчъагъэрэ тыкIуагъ. Нэужым къэлэ шъхьаIэм комиссие къикIи, ащ хэтхэм тиIофхэм язытет зыщагъэгъозагъ. УплъэкIунэу ашIыгъэхэм атегъэпсыкIыгъэу джы тыздэкIожьыщт базэр зэрэнахь дэгъур хагъэунэфыкIыгъ.

ТыкъызтегущыIэрэ учреждением нэбгырэ 96-рэ Iут. КIэлэегъаджэхэмрэ кIэлэпIухэмрэ ямызакъоу, мафэми чэщыми кIэлэцIыкIухэм ахэтхэу къулыкъу зыхьыхэрэр яIэх.

— Мыщ Iоф щызышIэхэрэр, зэкI пIоми хъунэу, Новосевастопольскэм къэкIожьыщтых, — еIо пащэм. — Сыда пIомэ мыщ бэшIагъэу тытегущыIэгъах. АщкIэ къасIомэ сшIоигъу нэмыкI чIыпIэм тиучилищэ зэрэкIожьырэм пае IэпэIэсэныгъэшIу зыхэлъ IофышIэхэр тиучилищэ зэрэчIимынэщтхэр ыкIи ащ мэхьанэшхо зэреттырэр. Магадан къыщегъэжьагъэу Калининград нэс кIэлэцIыкIухэр къарэкIых. Тиреспубликэ щыщхэу нэбгыритIу мыщ чIэс. Мы илъэсым иIоныгъо мазэ ехъулIэу джыри нэбгырэ 50 фэдиз тадэжь къащэнэу щыт.

КъэIогъэн фае тиучилищэ фэдэхэр къалэу Владикавказ, Свердловскэ ыкIи Ленинградскэ хэкухэм зэращыIэхэр. Ахэм пчъагъэрэ къащыкIэзыIэжьыгъэ нэбгыри 10 фэдиз Мыекъуапэ къащагъэхэу дэсых. Ау зэ нэмыIэми мы кIэлэцIыкIухэм кIаIэжьынэу агу къихьагъэп. Сыда пIомэ ащ фэдэ агу къихьанэу уахътэ аратырэп. ШIуагъэ къытэу кIэлэцIыкIум изыгъэпсэфыгъо уахътэ зэрэфызэхащэщтым мыпшъыжьхэу кIэлэпIухэр пылъых. Ежьхэми дэгъоу зэрафыщытхэр къагурыIуагъэу агукIэ нахь рэхьат хъужьыгъэх.

КIэлэцIыкIухэм янэ-ятэхэр къалъыкIонхэу фитыныгъэ яI. Ащ фэдэхэм апае хэхыгъэ унэ шъхьаф хэт. КIэлэцIыкIур зэрэдэсын фэе пIалъэу хьыкумым ыгъэнэфагъэр зиухыкIэ ушэтынхэр рагъэтыжьых, документэу ищыкIагъэхэр фагъэпсых, зэрэкIожьыщт щыгъынхэр, билетхэр фащэфых. Iэтахъом ыныбжь илъэс 16 имыкъугъэ хъумэ, училищым иIофышIэ кIыгъоу ар зыщыпсэурэ чIыпIэм ещэжьышъ, занкIэу янэ-ятэхэм е кIэлэцIыкIухэм алъыплъэрэ органхэм аретыжьы.

Аслъан ежь исэнэхьаткIэ кIэлэегъадж, илъэс 25-рэ гъэсэныгъэм фэлэжьагъ. Ащ щыщэу илъэс 15-м зэфэшIыгъэ шIыкIэм тет хэушъхьафыкIыгъэ профессиональнэ училищым щылэжьагъ. Сабыйхэр шIу елъэгъух. Ахэм афэгумэкIы, гъогу занкIэ тырищэжьынхэу фай. ЦIыфы пэпчъ ышъхьэкIэ къыхихыгъэ щыIэныгъэ гъогум рэкIо, зекIокIэ-шIыкIэ гъэнэфагъэхэр иIэх. ЗэмышIуныгъэу е зэмызэгъыныгъэу цIыфхэм азыфагу къитаджэхэрэм сыдигъокIи лъапсэ афэхъурэр шэныр, шъыпкъагъэр, зекIокIэ-шIыкIэхэр арых. Джахэр къыдилъытэхэзэ исэнэхьат рэлажьэ.

— Непэ тызгъэгумэкIырэр цIыфым ищыIакI, тилъэпкъ, тикIалэхэр ары. Мыщ къычIэфэгъэ кIэлэцIыкIухэр цIыфыгъэ шапхъэхэм атедгъэуцожьынхэм тыпылъ. Янэ-ятэхэм къызэрэтатыгъэм фэдэу псаунығъэ яIэу зэряттыжьыщтхэм тынаIэ тет. ТапэкIэ хэукъоныгъэхэр амышIыжьынхэу, хьапс Iоф къапымытэджэжьынэу тыфай. ЗэрэтфэлъэкIэу талъэплъэ гъэбылъыгъэкIэ кIамытхъужьыным фэшI. Iофыгъо шъхьаIэу тиIэхэм ащыщ ахэр зэрэтфэпэщтхэр, зэрэдгъэшхэщтхэр, шIэныгъэ зэрядгъэгъотыщтыр.

Мы училищым методистэу Iоф щызышIэрэ Хъут Саидэ къызэриIуагъэмкIэ, анахь пшъэрылъ шъхьаIэу зыфагъэуцужьырэр кIэлэцIыкIухэр щыIэныгъэм хэгъэгъозэжьыгъэнхэр, япсихикэ зыпкъ игъэуцожьыгъэныр ары. АщкIэ психологхэм, социальнэ кIэлэегъаджэхэм Iофыбэ агъэцакIэ. Iофтхьэбзэ зэфэшъхьафхэу, зэнэкъокъу гъэшIэгъонхэу бэ афызэхащэхэрэр. КIэлэцIыкIур езэщынышъ, мыхъун горэм егупшысэнэу уахътэ ратырэп.

— Мы кIэлэцIыкIухэр адрэхэм зэратекIырэ щыIэп, — къеIуатэ Саидэ. — Ашхын зэрамыгъотырэм, егъэзыгъэ щыIакIэ зэряIэм къыхэкIэу мыхэр тыгъуагъэх, бзэджэшIагъэхэр зэрахьагъэх. Мыхэм янахьыбэр къыпэблэгъэ цIыфым ишIулъэгъу кIэхъопсэу къэтэджыгъ. Арышъ, гуфэбэныгъэ зищыкIэгъэ кIэлэцIыкIухэм зэрэпшIоIофхэр, шIу зэрэплъэгъухэрэр зызэхябгъашIэкIэ хэт фэдэуи къыодэIух, кIатхъужьынэуи ашъхьэ къихьэжьырэп.

— ПIалъэу атыралъхьагъэр аухэу, кIэлэцIыкIухэр ядэжь кIожьыхэ зыхъукIэ сэры мэшIокум изыгъэтIысхьажьыхэрэр, — еIо училищым ипащэ пIуныгъэ IофшIэнымкIэ игуадзэу Адышэс Аслъан. — **Зэп-тIоп зэрэслъэгъугъэр кIэлэцIыкIухэм анэпсыхэр къакIохэу, мэшIокум къысшIуикIыжьхэу, янэ къызэрежэрэр ышIэзэ, «сышъумыгъэкIожь, сэщынэ, сызыкIожьыкIэ сшIэрэп сшIэщтыр» аIоу.** Тэри тясэжьышъ, загъорэ тынэпс къытшIокIо, тыгу афэгъузэ тэтIупщыжьых. ИнтернетымкIэ къытфэтхэх, «тхьашъуегъэпсэу» гущыIэхэмкIэ зыкъытфагъазэу макIэп къызэрэхэкIырэр. Ащыгъум зэкIэ тшIагъэр зэрэмыхьаулыер къыдгурэIо ыкIи тэркIэ ащ нахь гушIуагъо щыIэп.

Социальнэ кIэлэегъаджэу Елена Шестаковам къызэриIуагъэмкIэ, Сбербанкым зэзэгъыныгъэ зэрэдашIыгъэм тетэу кIэлэцIыкIухэм карточкэхэр къафызэIуахыгъэх, зытефэхэрэм стипендие ыкIи ахъщэ тынхэр афырагъахьэх. Стипендиер сомэ 600 фэдиз мэхъу. КIэлэцIыкIум ахъщэр янэ-ятэхэм афигъэхьынэу фае зыхъукIэ, директорым ишIэ хэлъэу карточкэм илъым щыщ раты.

Илъэси 10 хъугъэу училищым хъызмэт Iофхэр щызезыхьэрэ **Джарымэкъо Аскэр зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, училищым иматериальнэ-техническэ базэ илъэс къэс нахь дэгъу мэхъу. Ашхыщтым, зыщалъэщтым ащыкIэхэрэп. Непэ плIэгъогогъо агъашхэх.** Джащ фэдэу кIэлэцIыкIу поликлиникэм иврачэу Хьагъупэ Эммэ мафэ къэс къакIозэ кIэлэцIыкIухэм япсаунығъэ лъэплъэ. КIэкIэу къэпIон хъумэ, теджэн, сэнэхьат горэ зэдгъэгъотын аIомэ, администрацием ылъэкI къыгъанэрэп.

Училищым щаIыгъ кIэлэцIыкIухэм гущыIэгъу тазыфэхъум къытаIуагъ мыщ щылажьэхэрэм лъэшэу анаIэ къызэратетыр, дэгъоу къызэрафыщытхэр. Щыгъын дэгъухэр ащыгъых, ятеплъэ уегъэразэ. Игъо къэсэу мыщ зычIэкIыжьхэкIэ гухэлъэу яIэхэм тазыкIэупчIэм, мыщ фэдэ учреждениехэм ачIэмыфэжьынхэм тетэу зэрэпсэущтхэр къытаIуагъ. Еджэнхэу, Iоф ашIэнэу, яныбджэгъухэм афэдэу псэунхэу, щыIэнхэу фаех.

КIАРЭ Фатим.

Сурэтхэм арытхэр: **Хъут Аслъан; училищым щаIыгъ кIэлэцIыкIухэр.**

Хирург IэпэIасэщтыгъэу ЖэнэлI Заурбый къызыхъугъэр гъэтхапэм и 13-м илъэс 80 мэхъу

Гур зыдакIорэм кIошъурэр лIышIу

ПцIэ къахэнэжьмэ лIэшIэгъумэ
ЩыIэна ащ нахь насып!
АхэтынкIи хъун силэгъумэ
Ащ фэдэ щытхъум нэсын.
КЪУМПЫЛ Къадырбэч

ЩыIэх цIыфхэр щытхъум кIэмынэцIхэу, ащ емыжэхэу, ыгу къызэрэриIорэм тетэу псэухэу, лажьэхэу, шIушIэныр ягъогогъоу, цIыфыгъэр яIашэу, гу зылъамытэжьэуи щытхъур къызыфалэжьэу, щыIэнығъэм хэмыкIокIэжьын жъуагъоу къыханэхэу. Ахэм афэдэу игъашIэ къыхьыгъ, шIукIэ ыцIэ лъэпкъым къыхэнагъ зэлъашIэрэ хирургэу, а сэнэхьатым Тхьэм къыфигъэхъугъэу алъытэщтыгъэ ЖэнэлI Заурбый Долэтчэрые ыкъор. Мы лIыр сэ дэгъу дэдэу сымышIэщтыгъэми, зэрэсичIыпIэгъум, сигъунэгъу къоджэ цIыкIоу Тыгъургъой къызэрэщыхъугъэм сарыгушхоу щытыгъ, игугъу ашIэу зызэхэсхыкIэ, зэкIэми язгъашIэ сшIоигъуагъ сэри ащ шъхьэкIафэ зэрэфэсшIырэр, зэрэзгъэлъапIэрэр. Ар къызыхэкIыщтыгъэр тикъуаджэхэмкIэ тызэрэзэгъунэгъугъэм изэкъуагъэп (сэ Лахъщыкъуае сыщыщ), сятэ операцие хьылъэ ашIын фаеу зэхъум, ЖэнэлI Заурбый нэмыкI цыхьэ зэрэфимышIыгъагъэр, ищыIэныгъэ ащ ыIэ рилъхьэ зэрэшIоигъуагъэр ары. Ащ ыцIэ къызэрэраIорэ шIыкIэм цIыфхэм лъытэныгъэу Заурбый фашIыщтыгъэр къыхэщыщтыгъ, ищытхъу зэхэзымыхыгъэ Адыгэ хэкум къигъотэгъоягъ.

Сыд фэдагъа Заурбый? Сыдэущтэу ар иныбджэгъухэм, иIофшIэгъухэм, исэнэхьатэгъухэм, ригъэджагъэхэм агу къинэжьыгъа? Ахэм гущыIэ фабэу Заурбый къыфаIуагъэр зэкIэ къэттхыжьын тлъэкIынэп, агуи къытарэмыгъабгъ, ау ащыщхэм ягукъэкIыжьхэм кIэкIэу такъыщыуцун. Непэ ахэм IэнатIэу аIыгъхэр зэфэшъхьафых, ау ахэр зэкIэ зэзыпхырэр Заурбый лъытэныгъэу фашIырэр ары.

ХЬАГЪУНДЭКЪО Нурбый, институтым щыдеджагъ, хэку сымэджэщым иврач шъхьэIагъ:

— ЦIыфым анахь баиныгъэшхоу иIэм — ащ ипсауныгъэ къэухъумэгъэным Заурбый егъашIэм фэлэжьагъ, ар пшъэрылъ шъхьаIэу ищыIэныгъэ гъогу щызыфигъэуцужьыгъагъ. А Iоф мыпсынкIэр ифэшъуашэм тетэу ыгъэцэкIэным пае Заурбый Тхьэм дунаим къытыригъэхъогъагъэм фэдагъ.

Заурбый мэкъумэщышIэ унагъоу Тыгъургъой дэсыгъэм къихъухьагъ. КIэлэ дэдэзэ ятэ дунаим ехыжьыгъэти, IофшIэным кIэуцон фаеу хъугъагъэ. Зэо ыкIи зэоуж илъэс къинхэм иныбжьыкIэгъу атефэгъагъ, ау еджэныр чIидзыгъэп, ыгукIэ къыхихыгъэ, зыкIэхъопсыщтыгъэ сэнэхьатыр зэригъэгъотыным, врач хъуным зыфигъэхьазырыщтыгъ. 1952-рэ илъэсым ар Краснодар дэт мединститутым чIэхьагъ, сэ 1954-рэ илъэсыр ары ащ нэIуасэ сызыщыфэхъугъэр. Джащ къыщегъэжьагъэу зэныбджэгъушIу тыхъугъ, илъэсипшI пчъагъэхэм а ныбджэгъуныгъэр пытагъэ, псыхьагъэ хъугъэ.

Институтыр къызытэухым ыуж етIани щыIэныгъэм тыщызэрихьылIагъ — Теуцожь район сымэджэщым иврач шъхьаIэу сызыщэтым, хирургиемкIэ отделением Заурбый ипэщагъ. Нэужым Адыгэ хэку сымэджэщым тыщызэдэлэжьагъ... Мыщ хирургиемкIэ иотделение пэщэныгъэ дызэрихьэ зэхъум, исэнаущыгъэ, шIэныгъэу Заурбый иIэр нахь къыщылъэгъуагъ. Заурбый IэпэIэсэныгъэшхо зиIэ хирург мэхъу, цIыфхэм ащ ищытхъу аIоу, зэлъашIэу, иIофшIагъэ уасэ фашIэу, шIу алъэгъоу илъэсхэр къызэкIэлъэкIох... ЗаурбыйкIэ анахь шIухьафтын лъапIэу щытыгъэр цIыфхэм уасэ къызэрэфашIыщтыгъэр ары, къин хэфагъэм сыдигъуи ар IэпыIэгъу фэхъущтыгъ пшъыр зыфэдэр ымышIэу, щытхъум емыжэу, ащ кIэмынэцIэу. Мафэ къэс сызэрихьылIэрэ, дэгъоу сшIэрэ къоджэ кIэлэ къызэрыкIом ащ фэдиз гукIуачIэ къыздырихырэм, ащ фэдиз цIыфыгъэ хэзылъхьагъэм семыгупшысэн, ар сымыгъэшIэгъон слъэкIыщтыгъэп. Сыдэущтэу зы нэбгырэм мыщ фэдиз дэхагъэ хэлъын ылъэкIыра? Сыда ахэм алъапсэр, якъежьапIэр? Ау джэуап къысфетыжьыщтыгъэп. ИщыIэныгъэкIи ишэнкIи ар романхэм ахэт рыцарьхэм афэдагъ.

Зыщытхъужьыныр, ышIэрэр ыгъэбэгъоныр, псауныгъэм сатыу ришIыныр ащ ыгукIэ ыштэщтыгъэп. Коллективэу зипащэм хэт пэпчъ пшъэдэкIыжьэу иIэр зэхыригъэшIыкIыным, гъэхьэгъэшIухэр ашIынхэм зэкIэри зэдыхэлэжьэнхэ зэрэфаем фипIущтыгъэх, ишIэныгъэ аритыным, IэпэIэсэныгъэу иIэм пэблагъэ ышIынхэм Заурбый ренэу пылъыгъ, ары ныбжьыкIэхэм ащ лъытэныгъэшхо зыкIыфашIыщтыгъэри.

Заурбый иIофшIагъэ къэралыгъом осэшIу къыфишIыгъ: орденэу «Знак Почета», щытхъуцIэхэу «РСФСР-м изаслуженнэ врач», «Адыгэ Республикэм инароднэ врач», бгъэхалъхьэу «СССР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иотличник» зыфиIохэрэр къыфагъэшъошагъэх. ЯчIыпIэгъу цIэрыIо ыцIэ лIэужхэм къахэнэным пае АдыгэкъалэAдыгэкъалэ иурамхэм ащыщ Заурбый ыцIэ фаусыгъ.

1999-рэ илъэсым мэзаем и 14-м Заурбый дунаим ехыжьыгъ.

ЛIЫШЭ Анатолий, 1967 — 1997-рэ илъэсхэм хэку сымэджэщым иврач шъхьаIэ Iэзэн IофхэмкIэ игодзагъ:

— 1952-рэ илъэсым ибэдзэогъу мазэ, мединститутым тычIахьэ зэхъум, Заурбый нэIуасэ сыфэхъугъагъ, зы группэм тыщызэдеджэнэуи хъугъэ, 1967-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу а зы сымэджэщым Iоф щызэдэтшIагъ. Шэн шъхьаIэу Заурбый къыхэбгъэщынэу щытхэр ицIыфыгъ, шъыпкъагъэ зэрэхэлъыгъэр, пшъэдэкIыжьэу иIэр куоу къызэрэгурыIощтыгъэр ары. Ар цIыф къэбзагъ, гукIэгъушхо хэлъыгъ, зигъэпэгэныр, зигъэлъэгэныр ишэныгъэп, цIыфхэр зэкIэ изэфэдагъэх. УмыгъэшIэгъон плъэкIыщтыгъэп игупсэхэмкIи, иIахьылхэмкIи, иныбджэгъухэмкIи, исымаджэхэмкIи пшъэдэкIыжь иIэу ащ сыдигъуи зэрилъытэщтыгъэр. Ар Врач шъыпкъагъ, Тхьэм а сэнэхьатым къыфигъэхъугъагъ, хирург IэпэIэсагъ, диагност дэгъу дэдагъ.

Сымаджэу къырихьылIэрэ пэпчъ илыуз куоу зэхишIэщтыгъ ыкIи ащ IэпыIэгъу фэхъуным пае ылъэкIыщтыр зэкIэ ышIэщтыгъ. Ащ тетэу нэбгырэ мин пчъагъэмэ ящыIэныгъэ Заурбый къыгъэнэжьыгъ. Ежь уз хьылъэм ыгъэгумэкIыщтыгъэми, зэпыу имыIэу сымаджэхэм ямызакъоу, иIофшIэгъухэми IэпыIэгъу афэхъущтыгъ, мафэ къэс лIыхъужъныгъэ зэрихьэщтыгъ пIоми хъущт. ИIофшIагъэхэмкIэ, изекIуакIэхэмкIэ ар адыгэлI шъыпкъагъ. Заурбый цIыф къэбзагъ, цIыф нэфыгъ, цIыф фэбагъ.

КЪЭЛЭКЪУТЭКЪО Казбек, Адыгэ республикэ сымэджэщым иврач шъхьаI:

— Заурбый 1986-рэ илъэсыр ары апэу сызырихьылIагъэр. Институтыр къэсыухыгъэу, интернатурэр мыщ щыскIунэу сыкъызэкIом ары пащэу сиIагъэр. Илъэс псаум ти КIэлэегъаджэ тигъусэу хирургием «ишъэфхэр» зэдгъэшIагъэх. Джа уахътэм къыкIоцI Заурбый сэнэхьатэу къыхэтхыгъэм тырыгушхон, ащ ишIуагъэкIэ цIыфхэм IэпыIэгъу тызэрафэхъущтымкIэ тицыхьэ зытелъыжьэу тишIын ылъэкIыгъ. Ащ исэнэхьат фыщытыкIэу фыриIэм, цIыфхэм, зыхэт коллективым ар шIу зэралъэгъурэм, шъхьэкIафэ зэрэфашIырэм тылъыплъэзэ, хирургыр зыфэдэн фаер нафэ къытфэхъущтыгъ, щысэтехыпIэшIоу тиIагъ.

Интернатурэм ыуж ушэтынхэр ттынхэу Краснодар тызэкIом, Заурбый тигъусэу аудиторием тычIэхьагъэти, ащ къыпэгъокIыгъ зэлъашIэрэ профессорэу комиссием тхьаматэу иIагъэр ыкIи зыгуигъэтIысхьагъ. Зыдгъэхьазырынэу зытэублэм ащ къыIогъагъ: «Заурбый, илъэс псаум о Iоф зыдэпшIагъэхэм загъэхьазырыжьынэу щыта?!» Ти КIэлэегъаджэ тэри къэдгъэукIытэжьыгъэп.

Институт ужым мы сымэджэщым къызысэгъэзэжьым, Заурбый врач шъхьаIэм хирургие IофхэмкIэ игуадзэу Iоф ышIэщтыгъ. Ау етIани уахътэ къыхихыщтыгъ хирургыр зэрыфэн ылъэкIыщт чIыпIэ зэфэшъхьафхэм афэгъэхьыгъэу гущыIэгъу къытфэхъунэу, къытфэсакъынэу. Ренэу ар къытлъыплъэщтыгъ, ар тэри зэхатшIэщтыгъ. Тыфэрэзагъ ти КIэлэегъаджэ.

ДЖАМЫРЗЭ Лидие, врач-эндокринолог, илъэс 20-м ехъурэ Заурбый Iоф дишIагъ:

— Заурбый зэкIэми къахэзыгъэщырэ шэнэу хэлъыгъэхэм ащыщ нэфэIоныр, Iофыр зытет шъыпкъэр ымыушъэфыныр. ЗэIукIэ горэ тиколлективкIэ тиIэмэ, врач шъхьаIэр арыми, ащ игуадзэхэр арыми, щыкIагъэхэр къыхагъэщыхэ хъумэ, зыми ыцIэ гъэнэфагъэу къыраIощтыгъэп, пстэуми афэгъэхьыгъэу къэгущыIэщтыгъэх. Заурбый ежэщтыгъ зэкIэри къэгущыIэфэ, етIанэ ежь къыдэкIыти, «В общем так» ыIоти къыригъажьэти, Iофыр зытет шъыпкъэр ыкIи зэрэщытын фаер къызэхифыжьыщтыгъ охътаби тыримыгъэкIуадэу. Зыпари ымыушъхьакIоу, ымыгъэцIыкIоу шъыпкъэр къыIон ылъэкIыщтыгъ. Зыгорэм «ыгу рихьыщтэпышъ, ыгу хэкIыщтышъ, къэсIощтэп» зыфэпIощтыр ышIэщтыгъэп.

Исэнэхьат хэшIыкIэу фыриIагъэм елъытыгъэмэ, къыхэзгъэщы сшIоигъу акъылышIоу, научнэ-теоретическэ шIэныгъэ IэкIэлъэу, лъэхъаным кIэу къызыдихьырэм гъунэ лъифэу, щыгъуазэу, ар ыIэ къыригъахьэу зэрэщытыгъэр. Хирург IэпэIасэщтыгъ, ащ Iэдэбыр, цIыфыгъэр, гукIэгъур кIыгъугъэх. Ежь шэн пытэ иIэу, цIыф пхъашэу щытыгъэми, сымаджэхэми, ахэм ягупсэхэми адэгущыIэ зыхъукIэ, Iофыр зытетыр дэгъоу агуригъэIон ылъэкIыщтыгъ, ежь зигъэпагэу, затыриIэтыкIэу щытыгъэп, цIыфыгъэшхо хэлъыгъ.

ИтеплъэкIи, ыгукIи цIыф къэбзагъ, сыд фэдэрэ лъэныкъомкIи щысэтехыпIэу щытыгъ. Тиадыгабзэ гущыIэ дахэу хэтыр зэкIэ Заурбый епхьылIэн плъэкIыщт, зышIэщтыгъэхэм «арэущтэу ар щытыгъэп» аIонэп.

АЦУМЫЖЪ Нурыет, хирург:

— Заурбый Долэтчэрые ыкъор 1978-рэ илъэсым къыщегъэжьагъ зысшIэрэр, иаужырэ мафэхэм анэсэу ащ Iоф дэсшIагъ. СэрыкIи, сиIофшIэгъухэм ащыщхэу ащ Iоф дишIэнэу, пэIуфэнэу зинасып къыхьыгъэхэмкIи ар КIэлэегъэджагъ. Непэ къызынэсыгъэми а цIыф шIагъом игугъу тшIы зыхъукIэ, ыцIэ къызэрэтIорэм нахьыб «ти КIэлэегъаджэ» тIозэ тызэрэрыгущыIэрэр. АщкIэ Заурбый лъытэныгъэу фэтшIырэри, шIу зэрэтлъэгъурэри, шъхьэкIэфэныгъэу фытиIэр зыфэдизыри, иIэпэIэсэныгъэ, талантышхоу хэлъыгъэм осэшхо зэрэфэтшIырэри къэтэгъэлъагъо. Бэп ащ фэдэ цIыфэу щыIэныгъэм узыщырихьылIэрэр. Заурбый ригъэджагъэхэр, исэнэхьаткIэ шIэныгъэу иIэр зэритын фаеу хъугъэхэр зэкIэ хирургиер шIу алъэгъуным фипIугъэх, «профессионал» зыфаIорэ гущыIэм имэхьанэ нэбгырэ пэпчъ епхьылIэн плъэкIэу ышIынхэм пылъыгъ мышъхьахыжьэу.

Заурбый ымакъэ Iэтыгъэу гущыIэу зэхэтхыгъэп, ащ гъунэ алъифэщтыгъ тэ сымаджэхэм тызэрадэгущыIэрэми, адыгэ шэн-хабзэхэр зэрэдгъэцакIэхэрэми, нэмыкIыбэхэми. ЩыкIагъэу къыпхилъагъорэр угу къемыоу къыуиIон, зыдыуигъэшIэжьын ылъэкIыщтыгъ ти КIэлэегъаджэ.

Сэ сшъхьэкIэ сигуапэу къыхэсэгъэщы Заурбый си КIэлэегъаджэу зэрэслъытэрэм имызакъоу, ты папкIэуи сэрыкIэ зэрэщытыгъэр. Ащ лъэшэу сырэгушхо, осэшхо фэсэшIы.

Хирургиер — идунаигъ, ащ ар щыпачъыхьагъ. Чыжьэу плъэн, куоу гупшысэн зылъэкIыщтыгъэ цIыфыгъ ти КIэлэегъаджэ. Непэ медицинэр зынэсыгъэ лъэгапIэхэм ар къахиубытагъэу щытыгъэмэ, щэч хэлъэп игупшысэкIи, иIофшIакIэкIи уахътэм ыпэ итэу джыри зэрэлэжьэщтгъагъэм. Ау... Лъэшэу сыщэгугъы шIу дэдэ ылъэгъущтыгъэ икъорэлъф цIыкIухэр, анахьэу Амин ары, медицинэр ащ къыхихыгъэшъ, ятэжъ фэдэ хъунхэу, ишIушIагъэ, ищытхъу лъагъэкIотэнэу.

БОЛЭКЪО Махьмуд, хирургиемкIэ отделением ипащ:

— Мединститутыр къэсыухи 1974-рэ илъэсым интернатурэр мы сымэджэщым щыскIунэу сыкъызэкIор ары Заурбый нэIуасэ сызыфэхъугъэр. Нахь благъэу ар зысшIагъэр хэку комитетым псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иотдел ихирург шъхьаIэу, сымэджэщым хирургиемкIэ иотделение Заурбый ипащэу, сэ Кощхьэблэ район сымэджэщым хирургиемкIэ иотделение ипащэу Iоф сшIэ зэхъур ары. Илъэси 4 арэущтэу тешIагъэу сэ сишIэныгъэхэм ахэзгъэхъонэу еджакIо сыкIуагъ, къызысэгъэзэжьым, Заурбый зипэщэгъэ отделением сагъэкIуагъ. Сымэджэщым иврач шъхьаIэ хирургиемкIэ ар игуадзэу, сэ мы отделением сырипащэу илъэси 5 — 6 фэдизрэ Iоф зэдэтшIагъэ.

ИгупшысакIэкIи, ишэнкIи Заурбый хирург шъыпкъагъ. МакIэ ащ фэдэу сызэрихьылIагъэр. Сэ къыхэзгъэщы сшIоигъор «Хирург шъыпкъ» зыфэтIорэ гущыIэр сыд фэдэрэ лъэныкъокIи зэрепэсыгъэр ары. Ар зыми щыщынэщтыгъэп, шъыпкъэр сыдигъуи къыIощтыгъ, ары лъытэныгъэшхо зыкIыфашIыщтыгъэри. Заурбый сэ сикIэлэегъэджагъэу сIон слъэкIыщтэп, ау ащ ицIыфыгъэ, илIыгъэ, иадыгагъэ, хирург шэн пытэу хэлъыгъэхэм сакIырыплъыщтыгъ, сыгу рихьыщтыгъэх, щыIэныгъэм илъэныкъуабэхэмкIэ сищысэтехыпIагъ.

Зыгъэхьазырыгъэр
ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

АДЫГАБЗЭМ И МАФЭ ИПЭГЪОКI

Тыбзэ зэрэтымыгъэкIодыщтым тыфэбанэ

ПсышIопэ ыкIи ТIопсэ районхэм адыгабзэр зэращызэрагъашIэщтыгъэ системэр хабзэм зыщызэбгыригъэзыжьыгъэм ыуж ащ цIыфхэм анаIэ тырарамыгъэдзэным фэшI, акцие зэфэшъхьафхэр зэхащэхэ фэдэу ашIыми, Iофым зи зэрэхамышIыхьэрэр, зэримыгъэгумэкIыхэхэрэр ыкIи къызэрэрамыдзэрэр хэткIи нафэ.

Илъэс 20 фэдизкIэ узэкIэIэбэжьымэ, ХыIушъо Шапсыгъэм щыпсэурэ кIэлэегъэджэ нахьыжъхэм адыгабзэм изэгъэшIэн зэхэщэгъэным пае алъэкIыщтыр зэкIэ ашIагъ. КIэлэцIыкIухэм яныдэлъфыбзэ языгъэшIэнэу фежьэгъэгъэ кIэлэегъаджэхэм чиновникхэми, Iофым мэхьанэу иIэр икъоу къызгурымыIорэ ныбыхэми къин макIэп арагъэлъэгъугъэр. Арэущтэу щытми, Iофэу рахьыжьагъэр агъэпсын алъэкIыгъагъ, сабый пэпчъ инэдылъфыбзэрэ лъэпкъым икIэн ибайныгъэрэ рагъэшIэнхэм пае хэкIыпIэхэр къагъотыгъагъэх. ЕджапIэхэм ямызакъоу, кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм сабыйхэр зыщащэрэ уахътэм къыщегъэжьагъэу адыгабзэр зэрарагъэшIэщтым анаIэ тырагъэтыгъ.

— Тилъэпкъыбзэрэ тикультурэрэ зэдгъэшIэнхэмкIэ амалышIухэр анахьэу зыщытиIагъэхэр я 90-рэ илъэсхэр ары,— еIо шапсыгъэхэм яобщественнэ парламент итхьаматэу, «Адыгэ Хасэм» гъэсэныгъэмкIэ икомитет ипащэу, Пшызэ шъолъыр изаслуженнэ кIэлэегъаджэу Гъошъо Аслъан. — ГущыIэм пае, сэ Iоф зыщысшIэгъэ гурыт еджапIэу ШэхэкIэишхом дэтым адыгабзэмрэ адыгэ литературэмрэ язэгъэшIэн тхьамафэм сыхьати 5 — 6 зэрэтырагъэкIуадэщтыгъэм нэмыкIэу, дисциплинэхэу Адыгеим итарихърэ игеографиерэ афэгъэхьыгъэхэр зыщарагъэхьырэ урокхэри яIагъэх. ДисциплинэхэмкIэ кIэлэеджакIом къыфагъэуцугъэ оценкэхэр еджапIэр къызэриухыгъэр къэзыушыхьатырэ аттестатым къыратхэщтыгъэх.

Этнокультурэм фэгъэхьыгъэ сыхьатхэр къызэтебгъэнэнхэр Iоф псынкIэу щытыгъэп. Сыхьат пэпчъ тэрыкIэ мэхьанэ зэриIэр, лъэпкъ шIэныгъэр мыкIосэным пае ахэр зэрэтищыкIэгъэ шъыпкъэхэр тапэ итхэм агурыдгъаIощтыгъ, пытагъэ хэлъэу тапэуцужьыщтыгъ. Ащ дэжьым мыхъуми къытэдэIущтыгъэх, тызэхахыщтыгъ. Джы Iофыр зэпырыгъэзэгъэ шъыпкъэ хъугъэ.

Шапсыгъэхэм я Хасэ итхьаматэу КIакIыхъу Мэджыди ащ къыдырегъаштэ.

— Тисабыйхэм адыгабзэр ягъэшIэгъэнымкIэ щыкIагъэ горэхэр тиIагъэхэми, нэбгырэ пэпчъ ныдэлъфыбзэкIэ зэреджэшъурэр тыгу къыддеIэу ыкIи тырыразэу къатIощтыгъ. Лъэпкъым ыбзэ ныбжьыкIэхэм нахь дэгъоу зэрашIэщтым ыкIи зэрагъэфедэщтым пае лъэпкъ культурэм, литературэм, тарихъым афэгъэхьыгъэу слетхэр, олимпиадэхэр, конференциехэр зэхатщэщтыгъэх. Тхылъхэр къыдэдгъэкIыщтыгъэх, кIэлэегъаджэхэм IэпыIэгъу тафэхъущтыгъ, кIалэхэр зэреджэщт тхылъхэр, художественнэ литературэр еджапIэхэм ядгъэгъотыщтыгъ.

Аужырэ илъэсипшIым адыгабзэм изэгъэшIэн къызэIыхьагъ, зэшIопхынкIэ къиныгъо дэдэ хъугъэ Iофтхьабзэхэр къэуцух. КIэлэеджакIо пэпчъ тегъэпсыхьагъэу тырагъэкIодэщт ахъщэр хабзэм къытIупщы зэрэхъугъэм еджэпIэ мыинхэр, анахьэу лъэпкъыбзэр зыщызэрагъашIэхэрэр, чIыпIэ зэжъу ригъэуцуагъэх. Адыгабзэр кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэмрэ еджапIэхэмрэ ачIэмылъынэу зэрэфаехэмкIэ ар джы IэубытIыпIэ ашIы. Адыгабзэр языгъэхьыщтыгъэ кIэлэегъаджэхэу еджапIэхэм илъэсыбэрэ ачIэтыгъэхэр Iоф ашIэн амылъэкIыжьынэу чIыпIэ рагъэуцох. Ахэм еджапIэм IукIыжьыгъэхэри ахэтых. НыбжьыкIэхэри ахэм ачIыпIэ къиуцонхэм дэгузажъохэрэп , хабзэм ясэнэхьат осэ икъу къызэрэфимышIырэр, зэримыщыкIагъэхэр къагурэIо.

Хабзэр пытэу къыпкъомытэу, лъэпкъ цIыкIухэм абзэрэ якультурэрэ амышIэжьы зыхъукIэ зэрэкIодыжьыщтхэр къыгурымыIомэ, мы Iофэу къэуцугъэр зэшIопхын плъэкIыщтэп.

Пчъагъэхэм къаIуатэ: икIыгъэ лIэшIэгъум ия 90-рэ илъэсхэм адыгабзэр еджэпIэ 14-мэ ащызэрагъашIэщтыгъэ, ахэр ПсышIопэ ыкIи ТIопсэ районхэм ащыIэ къуаджэхэу ШэхэкIэишхом, Шэхапэ, Ашапэ, Мэкъупсэ, Советкъуаджэм, Нэжъыго, Хьаджыкъо, ПсышIуапэ (еджэпIищ), ЦIэпс, Гъуакъо, Агуй-Шапсыгъэм адэтыгъэх. Непэ ныдэлъфыбзэр щызэрагъэшIэшъунэу къызэтенагъэр еджэпIищ ныIэп, ШэхэкIэишхом, Хьаджыкъо, Агуй-Шапсыгъэ адэтхэр арых. Ахэми адыгабзэм изэгъэшIэн икъоу ащыгъэпсыгъэу пфэIощтэп. Адыгабзэм ыкIи адыгэ литературэм яурокхэр расписанием хэтыжьхэп, джы ахэр кружокхэм ащызэрагъашIэх. Ащ угу къегъэкIыжьы илъэсишъэ фэдизкIэ узэкIэIэбэжьымэ, шапсыгъэхэм еджакIэрэ тхакIэрэ амышIэ зэхъум арагъэшIэнэу зэрэрагъэжьэгъэгъэ шIыкIэр. Мы лъэхъаным адыгэ кIэлэцIыкIухэу адыгабзэ зэзыгъашIэхэрэр ПсышIопэ районымкIэ процент 30, ТIопсэ районымкIэ процент 15 ныIэп зэрэхъухэрэр.

— БэмышIэу Шъачэ гъэсэныгъэм хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэм и Гупчэу щыIэм методистым иставкэу иIагъэр тырахыжьыгъ.Джынэс адыгабзэр тшIомыкIодыным, ащкIэ зигъо хъугъэ Iофыгъохэм хэкIыпIэ къафэдгъотыным афэшI ащ ишIуагъэ къытэкIыщтыгъ,— еIо Мэджыдэ. — Мы IэнатIэр Бэусэ Нинэ дэгъоу зэрихьэщтыгъ, ипшъэрылъхэр зэрифэшъуашэу ыгъэцакIэщтыгъэх. Джащ фэдэу, адыгабзэмкIэ езыгъэджэхэрэ кIэлэегъаджэхэу ТIопсэ ыкIи ПсышIопэ районхэм Iоф ащызышIэхэрэм ясекцие пэщэныгъэ дызэрихьэщтыгъ. Нинэ Iоф ышIэн ымылъэкIыжьыным чиновникхэмрэ пащэхэмрэ нагъэси, еджапIэм IукIыжьыгъ.

Джы къалэм лъэпкъ зэфэшъхьафхэм абзэхэр (адыгабзэри зэрахэтэу) зэрэщызэрагъашIэрэм лъыплъэрэ бзылъфыгъэр ермэлы, ар Гупчэм испециалистэу Роза Кочконян ары.

Шапсыгъэхэм яныдэлъфыбзэ зэрагъэшIэнэу амал зэрямыIэжьыр мызэу-мытIоу краим ыкIи Федерацием якъулыкъухэм анэсэу къэтIэтыгъ, бэрэ зафэдгъэзагъ, ау тапэкIи джэуап къызэрэтамытыжьыщтыгъэм фэдэу, джыри щыIэп. Ащ къикIырэп къытфамыдагъэм теуцолIэнышъ, тытIысыжьынэу. ХыIушъо шапсыгъэхэм я Зэфэсэу шIэхэу зэхэтщэщтым а Iофыгъор джыри къыщытIэтыщт. Зэрэлъэпкъэу теубытэгъэ пытэ тшIын фае тыбзэ тымыгъэкIодынэу, адрэ лъэпкъ пстэумэ тафэдэу тэри ащкIэ фитыныгъэ тиI. А фитыныгъэр, къытфэкъинышщтми, къэтыухъумэщт.

Аужырэ лъэхъанхэм тиныдэлъфыбзэ гупсэфэу зэдгъэшIэнэу амал зэрэтимыIэжьыр хъэтэпэмыхъ зэрашIырэр мыгъуащэу, ау ар Iофыгъошхо пшIынэу имыщыкIагъэу къыпшIозыгъэшIырэ пиар-акциехэр къалэу Шъачэ щызэхащэхэ хъугъэ. БэмышэIу ащ кIэлэеджакIохэр зыхэлэжьэгъэхэ къэлэ олимпиадэ адыгабзэмкIэ, ермэлыбзэмкIэ ыкIи грузиныбзэмкIэ щызэхащэгъагъ. Адыгэ купым хэтыщт нэбгырэ 11-р ерагъэу районым щырагъэкъугъ. Ар гъэшIэгъонэп адыгабзэр икъоу арагъэшIэн фимытхэу джырэ егъэджэкIэ системэр агъэпсыгъэмэ. КIэлэеджэкIуитфыр ШэхэкIэишхом, тIур Шэхапэ, плIыр Хьаджыкъо къикIыгъэх. КIэлэегъаджэхэм кIэлэеджакIохэр олимпиадэм дэгъоу фагъэхьазырыгъагъэхэми, класс зэфэшъхьафхэм ащеджэхэрэм афызэхащэгъэгъэ зэнэкъокъухэм ахэлэжьэн икъун еджакIо рагъэкъушъугъэп.

Интеллектуальнэ турнирым хэлэжьэгъэ кIэлэеджакIохэм текIоныгъэр къыщыдэзыхыгъэхэр: я 7-рэ классхэмкIэ — ЛIыф Ларис (ШэхэкIэишхор), я 8-рэ классхэмкIэ— Мэджэджэ Бэлл (ШэхэкIэишхор), ахэм якъоджэгъоу Ныбэ Заирэ кIэлэеджэкIо анахьыжъхэмкIэ анахь шIэныгъэ куухэр къыгъэлъэгъуагъэх. ЯтIонэрэ чIыпIэр къафагъэшъошагъ КIакIыхъу Ларисэ (Хьаджыкъу), Хъущт Суретэ (ШэхэкIэишхор), тIури я 7-рэ классым щеджэх. Ящэнэрэ чIыпIэр Гъошъо Фатимэрэ (я 7-рэ класс) Шъыжъ Светланэрэ (я 8-рэ класс) къахьыгъ, тIури Хьаджыкъо щыщых.

НЫБЭ Анзор.

КЪЭГЪЭЛЪЭГЪОН

«Сыбзэ тыгъэу сэ къысфепсы»

Лъэпкъ библиотекэм краеведениемкIэ иотдел ипащэу Мыгу Сарэ тызэригъэгъозагъэмкIэ, адыгэ тарихъымкIэ мэхьанэ зиIэ хъугъэ-шIагъэ пэпчъ тхылъеджэхэм арагъашIэмэ ашIоигъоу, ежьхэми яамалхэм ялъытыгъэу, тхыгъэ къэгъэлъэгъонхэмкIэ къыраIотыкIы. Джащ фэд адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ ямафэ фэгъэхьыгъэри.

Ар зыгъэхьазырыгъэхэр мы отделым иIофышIэхэу Мэрэтыкъо Заремэрэ Айтэчыкъо Рузанэрэ.

Адыгабзэм фэмыусагъэу, идахэ ымыIуагъэу тиусакIохэм ыкIи титхакIохэм къахэкIыщтыр макIэ. Ахэтэпщтын ащ фэдэ. Сыда пIомэ къежьэпIэшIухэм алъапсэр ныдэлъфыбзэ-адыгабзэр ары.

Хэти иакъыл зызэтеуцорэм, зыщыщ лъэпкъым гушхуагъэ фыриIэу, зэрилъэкIэу, ыгу къыдеIэу, псэлъэ фабэ ащ феIо. Ау зыпшъэ укIожьынэу щымытыр, пщыгъупшэнэу амал зимыIэр, адыгэ тхыбзэр щыIэ хъунымкIэ, лъапсэ егъэдзыгъэнымкIэ, адыгабзэр шIэныгъэ гъогум тещэгъэнымкIэ мыпшъыжьэу Iоф зышIагъэхэр ары. 1853-рэ илъэсым Бэрсэй Умарэ итхылъэу «Черкес букварь» зыфиIорэр ары къежьапIэ хъугъэр. Нэгумэ Шорэ бзэшIэныгъэмкIэ IофшIэгъэшхо иI. Адыгабзэр пштэмэ, апэрэ лъэгъохэщэу ащ инаучнэ зэхэфын-зэгъэшIэнкIэ щытыр Iэшъхьэмэфэ Даут.

Ахэм аужыIоу, наукэм зезгъэушъомбгъущтхэр, бзэшIэныгъэр лъэныкъуабэкIэ зыушэтыщтхэр тиIэ хъугъэх: КIэрэщэ Зэйнаб, Шъаукъо Аскэр, Тхьаркъохъо Юныс, Гъыщ Нухь, Абрэдж Ачэрдан, Блэгъожъ Зулкъарин, ахэм анэмыкIхэри.

Къэгъэлъэгъоным бзэм ехылIэгъэ тхылъхэр, научнэ IофшIагъэхэр, статьяхэр, очеркхэр щыгъэфедагъэх. Ахэм адыгабзэм епхыгъэ гупшысэ гъэшIэгъонхэр къагъэуцух, ар Кавказым ис цIыф лъэпкъхэм абзэхэм анахьыжъэу зэрэщытым гу лъыуагъатэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ШIушIэныр ипшъэрылъ лъапIэу елъытэ

Адыгэ республикэ институтэу гуманитар ушэтынхэм апылъым тарихъымкIэ иотдел инаучнэ IофышIэ шъхьаIэу, тарихъ шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу ЕмтIылъ Разыет Хьаджэбирам ыпхъум ищыIэныгъэ ыкIи итворческэ гъогу афэгъэхьыгъ

Адыгеим къоджабэ ит, ахэм къащыхъугъэ кIалэхэмрэ пшъашъэхэмрэ ячылагъохэм щытхъур афалэжьыгъ. Чылагъоу Щынджые щыпсэухэрэр якъоджэгъу цIэрыIохэм арыгушхонхэ алъэкIыщт. Ахэм ащыщ ЕмтIылъ Разыет Хьаджэбирам ыпхъур. ШIэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэ ащылэжьэрэ цIыфхэм Разыет дэгъоу ашIэ. Тиреспубликэ гурыт еджапIэ итынэпщтын ар зычIэмыхьагъэ. Разыет сыдигъокIи екIолIэкIэ дэгъу егъэджакIохэми, администрациеми къафыхихыщтыгъэ.

ЯIофшIэн щыкIагъэ горэхэр къыхигъэщынхэр арэп зыфакIощтыгъэр, егъэджэн IофхэмкIэ IэпыIэгъу афэхъуныр ары апэрэ гухэлъэу иIагъэр. Разыет дэгъоу ышIэщтыгъ педагогым иIофшIэн къинэу, творческэу зэрэщытыр. ЕгъэджакIор ицыхьэ зытелъыжьэу, лъэбэкъу пэпчъ ышырэм фэдэу, пэрыохъухэми къамыгъащтэу лъэгапIэхэм якIуищтыгъэ.

ЕмтIылъ Разыет Тэхъутэмыкъое районымкIэ поселкэу Маякым къыщыхъугъ. Ятэу Хьаджэбирам Ибрахьимэ ыкъор поселкэм дэтыгъэ гъомылэпхъэ складым 1938 — 1942-рэ илъэсхэм Iэшъхьэтетэу иIагъ. Фашистхэм аштэгъэ чылагъом цIыфэу дэсыгъэхэм, пыйхэм ащымыщтэу, IэпыIэгъу афэхъущтыгъэ. 1942-рэ илъэсым партизанхэм ыкIуачIэ къыхьыщтымкIэ зэрадеIэщтыгъэм пае фашистхэм аукIыгъ. Шъузабэу къэнэгъэ Аминэт Бэчыр ыпхъум сабыитфэу къыфэнагъэхэм япIунлэжьын зыфигъэзагъ. Тыр зышъхьащымытыжь сабыйхэр ашхыщтымрэ зыщалъэщтымрэ щимыгъэкIэнхэм чэщи мафи Аминэт пылъыгъ, зэо лъэхъанными, зэо ужыми макIэп бэлахьэу ащ зэпичыгъэр. Бзылъфыгъэ пстэоу чылэм дэсыгъэхэм афэдэу Аминэти унэгъо хъызмэтым пылъыгъ, колхозыми Iоф щишIэщтыгъэ. ГушIогъо закъоу иIагъэр исабыйхэр узынчъэхэу, ашхын щымыкIэхэу зэрэпсэущтыгъэхэр ары.

Разыет игупсэхэр шIу дэдэ ылъэгъущтыгъэх, ныри, тыри щыгъупшэхэу мафэ гори, чэщ гори къыхэкIыщтыгъэп. Ар лъэшэу афэрэзагъ ны-тыхэм. Ау ныр зыпэпшIын дунаим тетэп. Разыети ар къыгурыIощтыгъэ. Бэрэ ным дэжь къакIоти, бгъодэсыщтыгъ... «Сянэ сизакъоу сыкъигъанэщтыгъэп, ащ ишIулъэгъу кIуачIэ къыситыщтыгъ. Сянэ къысфэсакъыщтыгъ, сыкъигъэгъунэщтыгъ». СшIошъ мэхъу ным идесэхэр РазыеткIэ пкIэнчъэу зэрэщымытыгъэхэр. Ащ ыгу шIушIэным фызэIухыгъ. Ным ыпхъу сыдигъокIи акъыл, зэфагъэ, шъыпкъагъэ хэлъхэу зэрэпсэущтым гугъапIэу фыриIэр къэшъыпкъэжьыгъ.

Гуманитарнэ шIэныгъэхэм дахьыхэу Р.Хь. ЕмтIылъым къызыригъэжьагъэр еджапIэм зычIэсыгъэ илъэсхэр ары. 1961-рэ илъэсым Къэбэртэе-Бэлъкъар къэралыгъо университетым итарихъ отделение чIэхьагъ. Ар къызеухым гурыт еджапIэм IофшIэныр щыригъэжьагъ. ИпредметкIэ зэрэригъэджэщт методикэм иIофыгъохэр куоу зэрэзэригъэшIэщтым пылъыгъ. ЕмтIылъ Разыет ипредметкIэ зыфэбгъэсэжьын щыIагъэп. 1966-рэ илъэсым район гъэзетым Щынджые щыщ кIэлэегъэджэ ныбжьыкIэм фэгъэхьыгъэ гущыIэ фабэхэр итыгъэх. КIэлэегъаджэу Iоф зишIэгъэ илъэсхэм Разыет тырагъэгушхуагъ лъэгэпIакIэхэр зэриштэным. А лъэхъаным ащ ыгу къихьэгъагъ научнэ IофшIэным диублэнэу. 1974-рэ илъэсым Разыет кIэлэегъаджэхэм яшIэныгъэхэм защыхагъэхъорэ институтым тарихъымкIэ икабинет изаведующэу аштэ. IофшIэныр зэрикIасэр, ащкIэ зыфэбгъэсэжьын зэрэщымыIэр институтым ипащэхэм шIэхэу къагурыIуагъ. 1969-рэ илъэсым «Тарихъыр еджапIэм зэрэщябгъэкIущтыр» зыфиIорэ журналым къыщыхаутыгъагъ Разыет иапэрэ статьяу «Факультативхэр — шIэныгъэхэр нахь куоу ягъэшIэгъэнхэмкIэ амалышIух» зыфиIорэр. А илъэсхэм Разыет къыIэкIэхьэх научнэ планхэмрэ гухэлъхэмрэ. Ащ соискательствэр Кубанскэ къэралыгъо университетым щызэхегъэуцо, кандидат диссертацием Iоф дишIэнэу регъажьэ. Социальнэ-экономическэ ыкIи культурнэ хэхъоныгъэу я XX-рэ лIэшIэгъум ия 20-рэ илъэсхэм яIофыгъохэр хэгъэгу историографием зэрэщызэхэфыгъэхэм уагъэрэзэнэу щытыгъэп. ПшъэдэкIыжь ин зыхэлъ учебнэ-методическэ IофшIэныр ыгъэцакIэзэ, ащ уахътэ къыгъотыщтыгъэ диссертацием итемэкIэ материалхэр къыугъоинхэу. Хэгъэгум иархивхэмрэ библиотекэхэмрэ Iофышхоу ащишIагъэхэм яшIуагъэкIэ диссертацием итхын ыкIэм фигъэкIуагъ. 1985-рэ илъэсым Разыет медалэу «IофшIэным иветеран» зыфиIорэр къыфагъэшъошагъ. 1992-рэ илъэсыр Р.Хь. ЕмтIылъым ищыIэныгъэкIэ гъэхъэгъэшхо иIагъ, Кубанскэ къэралыгъо университетым кандидат диссертациер къыщигъэшъыпкъэжьыгъ, Б.М. Джымэр игъусэу Адыгеим итарихъкIэ я 8 — 9-рэ классхэм арысхэр реджэнхэу тхылъ къыдигъэкIыгъ. КъэIуагъэмэ хъущт — Разыет ЩынджыекIэ апэрэ бзылъфыгъ ученэ степень къызэратыгъэр. Джащ щыригъэжьагъ наукэм екIурэ гъогур.

Разыет Хьаджэбирамэ ыпхъум идиссертацие гущыIэ дэхабэ къыраIолIагъ, шIэныгъэлэжьхэм хагъэунэфыкIыгъ макIэу зэхэфыгъэ темэ къинымкIэ IофшIагъэр къызэрэдэхъугъэр. Шъыпкъагъэ хэлъэу ащ диссертацием къыщигъэлъэгъуагъ общественнэ-политическэ ыкIи хозяйственнэ щыIакIэу адыгэ къуаджэм дэлъыгъэр зыфэдэр. Рецензентхэу тарихъ шIэныгъэхэмкIэ докторхэу Э.А. Шэуджэным, В.Н. Ратушняк, А.А. Алексеенкэм, Б.М. Джымэм, профессорэу В.Е. Щетневым яшIошIыкIэ, диссертационнэ ушэтыным мэхьэнэ шъхьаIэу иIэр урысые обществэм ихозяйственнэ щыIакIэ иформакIэхэр къэгъотыгъэнхэ ыкIи аIэ къырагъэхьанхэ зэрэфаер ары.

КIэлэегъаджэхэм яшIэныгъэхэм защыхагъэхъорэ институтым учебнэ-методическэ IофшIэнэу щигъэцакIэрэм дакIоу АКъУ-м итарихъ факультети щырегъаджэх, джащ фэдэу студентхэм педагогическэ практикэ щарегъэхьы. 1995-рэ илъэсым ЕмтIылъ Разыет IофшIапIэкIэ Адыгэ республикэ институтэу гуманитар ушэтынхэм апылъым мэкIожьы, ведущэ шIэныгъэлэжь IэнатIэм Iуагъэуцо. Гъэхъагъэ хэлъэу студентхэм ягъэджэн зэрэзэхищэрэм фэшI Разыет 1998-рэ илъэсым шIэныгъэлэжьыцIэу доцентыр къыфаусы.

Р.Хь. ЕмтIылъым иIэпэIэсэныгъэ ренэу хегъахъо. УшэтакIом гу алъетэ адыгэхэм ясоциальнэ-экономическэ, политическэ ыкIи якультурэ Iофыгъохэм. 2000-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу Р.Хь. ЕмтIылъым информационнэ-аналитическэ вестникым — научнэ журналэу АРИГИ-м къыдигъэкIырэм инэкIубгъохэм итхыгъэхэр къащыхеуты.

Ащ истатьяхэр я XIX-рэ лIэшIэгъум адыгэхэм ятарихъ иIофыгъохэм афэгъэхьыгъагъэх. Научнэ-ушэтын IофшIэным гъэхъагъэхэу щыриIэхэм апае 2001-рэ илъэсым ЕмтIылъ Разыет АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ и Щытхъу тхылъ къыфагъэшъошагъ.

2002-рэ илъэсым А.Ю. КIыргъыр игъусэу ЕмтIылъ Разыет Адыгеим итарихъкIэ я 8-рэ классым зэрэщеджэщтхэ тхылъ къыдигъэкIыгъ. А илъэс дэдэм шIэныгъэлэжь цIэрыIоу, нартоведэу ХьадэгъэлIэ Аскэр фэгъэхьыгъэ тхылъыр къыхиутыгъ. 2003-рэ илъэсым Разыет инаучнэ биографиекIэ мэхьанэшхо иIагъ. Ащ имонографиеу «Социальнэ-экономическэ ыкIи культурэ хэхъоныгъэу адыгэ къуаджэм я 20-рэ илъэсхэм ышIыгъэр» зыфиIорэм осэшхо фашIыгъ. А илъэсхэм Р. ЕмтIылъым научнэ-ушэтын IофшIэнэу зэрихьэхэрэм джыри зы темэ къахэхъуагъ — Адыгэ Республикэм ипсэупIэхэм яэнциклопедие. Адыгеим ичылагъохэм — къуаджэхэм, станицэхэм, селохэм ятарихъ тхыгъэныр пшъэдэкIыжьышхо зыпылъ IофшIэнэу зэрэщытыр ащ къыгурыIощтыгъ. 2004-рэ илъэсым Р. ЕмтIылъым иапэрэ статьяхэу Тэхъутэмыкъое районым ичылэхэм афэгъэхьыгъэхэр къыхиутыгъэх. Джыдэдэм Разыет Хьаджэбирам ыпхъур секторэу АР-м икъуаджэхэм афэгъэхьыгъэ материалхэм якъэугъоин ыкIи статьяхэм ятхын афэгъэзагъэм ипащ. ЗэкIэмкIи чылагъохэм ятарихъ фэгъэхьыгъэу тхылъитф къыдигъэкIыгъ.

ЕмтIылъ Разыет анахь пшъэрылъ шъхьаIэу зыфилъэгъужьырэр IэпэIэсэныгъэшхо зыхэлъ специалист-тарихълэжьхэр, тиреспубликэ ыкIи Темыр-Кавказ регионым яеджапIэхэм апае кIэлэегъаджэхэр къэгъэхьазырыгъэнхэр ары. А лъэныкъомкIи гъэхъэгъэ макIэп ышIыгъэр. КIэлэегъаджэхэмрэ студентхэмрэ апае «К уроку истории» зыфиIорэ пособиер къыдигъэкIыгъ. Адыгэ къэралыгъо университетым итарихъ факультет къычIитIупщыгъэхэм ащыщыбэ Всероссийскэ ыкIи республикэ конкурсхэу «Илъэсым икIэлэегъадж» зыфиIорэм щатекIуагъэх. А текIоныгъэм ЕмтIылъ Разыет иIахьышIу хэлъ.

ГъэшIитIу джыри къыгъэшIагъэкIи нымрэ тымрэ ячIыфэу телъыр ыгъэгъужьын зэримылъэкIыщтыр Разыет къыгурэIо, дунаим анахь къыпэблэгъэ цIыфхэу щыриIагъэхэм афэгъэхьыгъэу тхылъ ытхынэу гухэлъ ышIыгъ. 2008-рэ илъэсым «Вехи судьбы: Слово о моих родителях» зыфиIорэ тхылъыр къыдигъэкIыгъ. Разыет ащ къыщыриIотыкIыгъ ежь ицIыф лъэпIэ дэдэу иIагъэр дунаим зехыжьым ыгу щыхъагъэр, ицIыкIугъом фэгъэхьыгъэ гукъэкIыжьхэр. ШIулъэгъу мыухыжьэу нымрэ тымрэ афыриIагъэр гучIэм нэсэу къыриIотыкIын ылъэкIыгъ.

Разыет адыгэ тхакIохэу, шIэныгъэзехьэхэу щыIагъэхэм япсэукIагъэрэ ятворчествэрэ лъэшэу шIогъэшIэгъоныгъэх. 2010-рэ илъэсым ащ къыдигъэкIыгъагъ адыгэ культурэм иIофышIэшхоу СултIан Хъан-Джэрые фэгъэхьыгъэу ытхыгъэгъэ тхылъыр.

IофшIэкIошхоу Р. Хь. ЕмтIылъым ылэжьыгъэхэр хагъэунэфыкIыгъэх «Отличник народного просвещения РСФСР» (1981илъ.), «Почетный работник высшего профессионального образования Российской Федерации» (2009 илъ.) зыфиIорэ тамыгъэхэмкIэ.

Адыгэ республикэ институтэу гуманитар ушэтынхэм апылъым Разыет непи щэлажьэ ыгу етыгъэу, ышIагъэр шIомакIэу, коллективым иобщественнэ щыIакIэ чанэу хэлажьэ, институтым ипрофсоюз комитет пэщэныгъэ дызэрехьэ, творческэ гухэлъышхохэр зыдиIыгъых.

Тыгу къыддеIэу Разыет Хьаджэбирам ыпхъум псаунытъэ пытэ, насып иIэнхэу фэтэIо, зыкIэхъопсырэ пстэур къыдэхъунэу, гъэшIэ кIыхьэ хъунэу тыфэлъаIо.

ПЭНЭШЪУ Аскэр.

Адыгэ республикэ институтэу гуманитар ушэтынхэм апылъым тарихъымкIэ иотдел ипащ, тарихъ шIэныгъэхэмкIэ доктор.

Президиумым изэхэсыгъу

Заом, IофшIэным, УIэшыгъэ КIуачIэхэм ыкIи хэбзэухъумэкIо органхэм яветеранхэм я Адыгэ республикэ совет ипрезидиум IофыгъуиплIымэ ахэплъагъ. Апэрэр Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэр хэдзыгъэнхэмкIэ гъэтхапэм и 13-м щыIэщт хэдзынхэм языфэгъэхьазырын зэрэкIорэм фэгъэхьыгъагъ. ЯтIонэрэ Iофыгъор Хэгъэгу зэошхор къызежьагъэр илъэс 70-рэ зэрэхъурэр зэрифэшъуашэу хэгъэунэфыкIыгъэнымкIэ ветеран советым Iофэу ышIэрэм, ящэнэрэр Адыгэ Республикэр зызэхащагъэр илъэс 20 зэрэхъурэм ипэгъокIэу ветеран организациехэм япшъэрылъхэм яхьылIэгъагъэх. ЯплIэнэрэ Iофыгъор ветеранхэм якъэлэ ыкIи ярайон советхэм ятхьаматэхэм яIофшIагъэхэмрэ къызыхъугъэ мафэхэмрэ зэрифэшъуашэу хэгъэунэфыкIыгъэнхэмкIэ шIэгъэн фаехэр ары зэхьылIэгъагъэр.

Апэрэ Iофыгъоу парламент хэдзынхэм яхьылIагъэм къытегущыIагъ Адыгэ Республикэм и ЦИК итхьаматэу Хъут Юрэ.

— Хэдзынхэр Адыгэ Республикэм ищыIакIэкIэ анахь мэхьанэ зиIэ политическэ хъугъэ-шIагъэу щыт, — ыIуагъ Ю. А. Хъутым. — Гъэтхапэм и 13-м ятфэнэрэу АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэр хадзыщтых. ХэгъэунэфыкIыгъэн фаер а хэдзын кампаниер Адыгэ Республикэр загъэпсыгъэр илъэс 20 зэрэхъурэм зэрэтефагъэр ары. КъэIогъэн фаер Парламентым идепутатхэм яхэдзынхэм яхьылIэгъэ законым зэхъокIыныгъэ бэкIае зэрэфэхъугъэр ары.

Президиумым изэхэсыгъо къекIолIагъэхэм яупчIэхэм яджэуапхэр Адыгеим и ЦИК итхьаматэ къаритыжьыгъэх.

ЯтIонэрэ IофыгъомкIэ ветеранхэм яреспубликэ совет итхьаматэ игуадзэу ЦIыкIушъэ Аслъан къыIотагъэхэм ядэIугъэх. Ящэнэрэ ыкIи яплIэнэрэ Iофыгъохэм яхьылIагъэу тапэкIэ шIэгъэн фаехэм игъэкIотыгъэу къатегущыIагъ Адыгэ Республикэм иветеран совет итхьаматэу Бартащук Генрих.

ЗытегущыIэгъэхэ Iофыгъохэм афэгъэхьыгъэу президиумым унэшъо гъэнэфагъэхэр щаштагъэх.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.

ЦУЕКЪО Юныс

ЛъышIэжь

(Романым щыщ пычыгъохэр)

(КъызыкIэлъыкIорэр гъэтхапэм и 11-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

Ащ щыщ джы — ашхын щымыкIэхэу кIымафэр шIущэу раригъэхыгъ! — Куконау пIастэу ышIырэм Аслъанкоз фыгуилъхьэрэр. АпэрапшIэ жъапхъэмкIэ егъэфэлэжьы. Бзылъфыгъэ ныбжь хэкIотагъэм къогъу къогъэбылъыхьэ ышIырэп, тыдэ ыхьыжьын — ишэн, джары Куконао ихьалэлыгъэ зыдынэсырэр. Адрэ шэн мыгъоу иIэри сыдэу ышIын, сыдигъокIи пхъэшагъэм шъэбагъэри голъ; сэмэркъэу ябгэр загъорэ къытекIоми зыми иягъэ екIынэп; IупшIэшъхьэ кIышъор зэфигъэчъэни, икIэрыкIэу а сэмэркъэу щхыпэ ябгэр къыригъэчъэщт, хъун, хъун, сымакъэ гохьынчъэми сыгукIэ сэ успэблэгъэ шъыпкъ къыригъэкIэу; етIани фэмыхъоу кIэщхыпцIыкIыжьыщт Куконау фабэу, шъабэу. «Мы тапэкIэ шъуадэжь къипхыгъэгъэ лым фэдэп мыр — мыкI лъэшэу тигъэтхъэжьыгъ», — ыIозэ, лы шъэбэ гъэстырыжьыгъэу дагъэр къызыкIэчъырэр Аслъанкоз ипIэстэ лагъэ фыпхыригъэбыщт. Е сэдэкъэ шхын фэшIкIэ IэшIу-IушIухэр — конфет, хьамцIый праныч, лэкъумэ-къурамбый зыфэпIощтхэр мэкIаим къыфыдихыщтых. Зикъин зыфызэрихьагъэмэ ахэр Ещыкум къыфахьых. Куконау сыдигъокIи IэпэчIэгъанэ имыIэу къыхэкIырэп. Аслъанкоз ядэжь къихьэ къэс — пчыхьа, пчэдыжьа, щэджэгъоужэу школым къикIыжьыгъа гуащэм ынапэ тыгъэпсышхор телъ зэпыт. «Самбыр, самбыр, Синур, мыдэ сэ зыгорэ пфэзгъэтIылъыгъагъэшъ», — ыIозэ, къыфиштэщтых.

Шыблэкъохьаблэ къыдэхъухьэрэ хьадэгъэ гузэжъогъухэр Ещыку Едыдж ары зыпшъэ дэкIыхэрэр. Хымэ е гъунэгъу къуаджэм къикIырэми ныбжьи IыI фыриIэщтэп. Лъэпкъым икIэнзехьэу хабзэмрэ бзыпхъэмрэ атеткIэ, игъэрет-сэнаущыгъэ къызэрахьэу, цIыфхэр зэхищэщтых, игъоми зэхищыжьыщтых. Сыдми а икъулыкъу-къинлъэгъу зэпстэур зэман кIэныжь дышъэпс хъурджанэу лIэшIэгъумэ зэрыдзапIэ зэрафэхъущт-зэрафишIыщтымкIэ лIыжъыр зышъхьасыжьэу ихабзэп.

Арышъ, пщымрэ гуащэмрэ Аслъанкоз къызэрэуитынхэ щыIэп, цIыф гущыкIох зыхэсхэр, цIыф гущыкIор шIулъэгъу. Ау гощакIор сыдигъокIи Iахьынчъ — фэшI Алахьым зэрихьылIагъэхэм фэд — Iахьынчъэ дэдэх. Сыда шъуIуа арэущтэу зыкIэхъурэр? ЗимыIэм Тхьэм къызыкIыримытырэр, иIэри шъхьасынчъэу загъорэ ащ зыкIыIихыжьырэр, сыда шъуIуа?

Урокхэр ыухыгъэхэу кIэлэцIыкIухэр зычIэкIыжьхэм, такъикъ зытIу горэкIэ пхъэнтIэкIум Аслъанкоз зыщыригъэчъэхыгъ: нахь къехьылъэкIы хъугъэ сабыеу ышъо хэлъыр. Аущтэу зэрэщыс-щысэу ежьми ядэжь кIожьынэу шъо Iалъмэкъыр егъэхьазырыжьы, ау ерэгъэ дэд. ХэпшIыкIэу зыгорэ хьылъэ дэдэ къыщэхъу, теIымыIыхьэ зыригъэукIыхьэзэ: «Е си Тхьэ лъапI, таущтэу непи псычъыIэрымэр зэрыурэ унэ нэкIышхом сыкIони сихьажьыщта?» — гум зыкъызэпыригъазэу къырегъажьэ, ау щытми тхылъ-тетрадьхэр зыдэлъ Iалъмэкъыр ыблыгучIэ чIилъхьэзэ. Зи хэпшIыхьан плъэкIыщтэп, уиджэныкъо пашъхьэ уекIолIэжьын фае...

Лъэмыджым къызыщытехьаным псы шIоркъ гуштэгъуаджэу зиукIыжьызэ блэсыкIырэ псыхъом хэплъагъ. ЗэрэшIоркъ етIэгъуашъом изакъоп, мо къулэджэпсыр щыIакIэм фэдэ дэд, гъэтхэпэ нэкъикIыжъым хьажъ-быжъэу хэмылъыжь щыIэп: натрыф щэпкъ шхафэу зыгорэм ишхынлъэ моу бэмышIэу къыдитэкъужьыгъэм рыгъунэжьэу. «Ары сэIо, — Аслъанкоз ышъхьэ къехьэ, — дунаижъ хьаф, цIыфым фэдэ къабз, псыхъоми ыщыIэрэр бэ, хэтрэми ихэкI, ихьажъ-быжъхэр ещыIэ, кIочIэ мыухыжьыр къыздихрэр о къашIэ».

— А дах, емыкIу къысфэмышI... — ошIэ-дэмышIэу Аслъанкоз бзылъфыгъэ макъэр къеджагъ, ащ лъыпытэу «ахь!» ыIуи, щтагъэу мыдрэм ышъхьэ къыпхъотагъ, зыкъипхъуати итIагъэу къызэтеуцуагъ. Аслъанкоз джаущтэу ишэн: урамым рыкIо зыхъукIэ ынапIэхэр къыIэтыхэрэп, ыбгъухэмкIэ зиплъыхьанир къыригъэкIурэп. ЕтIани мы аужырэ лъэхъаным лIыр зэрэшIокIодыгъэм игупшысэхэм шъхьэр нахьи ращэхы хъугъэ. Джы ынапIэхэр къызепхъуатэхэм хьэблэ бзылъфыгъэр, Джэнэтыкъомэ я Мэмэй, чыиф къэлэпчъэжъыем кIэрытыр, ынэмэ къапэшIофагъ. Мы такъикъ дэдэми джыри чыжьэу щыIэ сабыир мэкIэжъые самбырыпсэу къыхэлъэкъоукIыгъ, умышIэмэ ежь инэнэжъ ымакъэ къеIугъэ фэдэу къыщыхъугъэу.

— А дах, емыкIу умышIы, Тхьэм пай! — тхылъ щэнэбз цIыкIур къыщэизэ ныор къэлъэIуагъ. — ЕджакIэ зымышIэрэм Тхьэр еуагъ...

— Ар Iофа, нан, къаштэба! — зэрэщтагъэм пае тIэкIу укIытэжьызэ, Аслъанкоз къыхэгушIукIыгъ.

— Алахьэр осэгъэлъэIу...

Псыхъом ичъэ гъэтхэпэ орэд лъэшэу мычыжьэу къызэпэджэжьы.

— А нан, укъысэлъэIужьын мыщ ищыкIагъа... — щэнэбз зэтеуплIэнкIэгъэ цIыкIур, — «мыщ фэдэ сэ ныбжьи къызэкIоцIэсхыгъэп!!» — гуапэр иеу Iэпс-лъэпс еIэпэсэкIэу Аслъанкоз къызэкIоцIихыгъ.

«Уимафэ ш I у, синан!!!

ГущыIэм сыхэмыхьэ рапшIэзэ сэлам лъапIэр къыосэхы, синан! Ащ нэужым уищыIакIэ сшIэмэ сшIоигъоу сыкъыкIэупчIэ. О зы закъор ары ныIэп сэ мы дунэешком щысиIэжьыр, синан.

Сэ укъыскIэупчIэмэ сыпсау, сишIугъо, зи узэрэсымылъэгъурэр ары нахь. Нэмыц техакIохэр еу Iоу зэкIэтэфэжьых. Спсэ семыблэжьэу, Краснэ Армием сыхэтэу пыижъым сыфыкIэкIуатэ, синан, сэзао. Бэльшэвикмэ япартие сызэрэхагъэхьагъэр къыуасIомэ сшIоигъу. Спсэ семыблэжьэу Родинэм, Сталинэм апае пыим себэнынэу гущыIэ пытэ ястыгъ. Ари къыуасIо сшIоигъуагъ, синан.

БэмышIэу сэ командир сашIыгъ, — мыщ дэжьым Аслъанкоз ынапIэхэр къыIэтыгъэх, ыжэ зэтезыжьэу къедэIурэ бзылъфыгъэм ыдырыным фэдэу гупсэ фэбэпсэу Iуплъагъ. — Зы псыхъошко горэм сIэ илъхэр зэрэзэпырысщыгъэхэм пае тыгъуасэ орденэу «Красная Звездар» джыри къысатыгъ. Джащ фэдэх тэ тишыгъэхъушIакIэхэр, синан, угу къысфэмыгъэгъу.

Синан, сигущыIэ къызыщысыухыным сыкъыкIэупчIэмэ сшIоигъуагъ: Къалэм ылъэныкъоджэ зи къэбар щыIэба? Къымыгъэзэжьыгъэмэ, сишъхьэгъусэ Германым зэращагъэр ащыгъум шъыпкъэн фае? Iахьылэу тиIэмэ зэкIэми сэлам фабэр къясэхыжьы.

Старшэ лейтенантэу Джэнэтыкъо Къэсэй.

Февралым и 25-рэ 1944-рэ илъэс». Мазэу кIэтхэжьыгъэм зэреплъэу, Аслъанкоз ышъхьэ къилъэдагъ: мэзитIум ехъурэ гъогум тетыгъ!

* * *

— Джэнэтыкъомэ якIалэ ябынмэ письмэ къафигъахьыгъ, гуащэ! — нэцIапхэу Аслъанкоз къыIуагъ, шъо Iалъмэкъыр ыIэ зэрэпылъагъэу лIыжъ-ныожъмэ адэжь занкIэу ихьагъ. Мыщ ыпэкIэ арэущтэу ихэбзагъэп. АпэрапшIэ тхылъхэр ежь иунэ щигъэтIылъыжьынхи, нэмыкI джани, унэм зэрисырэр, къызыщилъэни, афэзэщыгъэу, къэбарыкIэ горэми шъэфэу щыгугъэу ахэхьэщтыгъэ. Ары зэришIыщтыгэр шъхьаем, джы мо мэшIошхом къыпэкIыгъэ сэлам тхылъэу зэджагъэм ыгу IэшIоу къыгъэбырсырыгъ, ыгурышIу къыдигъэчъэягъ, умышIэмэ а гушIуагъор ежьым къыфыкъокIыгъ пIонэу, аужыпкъэрашъхьэми ыгукIи къыгъэIэлыгъ.

— Хэта, сипшъашъ, Джэнэтыкъомэ ащыщэу?

— Мэмэй...лъэмыдж пчъэIум дэжь щысыр... КъысэлъэIугъэти, моу сыкъыфеджагъ! — ныом зэрехъопсагъэр Аслъанкоз ымакъэ джыри къыхэщыгъ.

— А Тхьэм егъэпсауи! Мы тапэджэ сызыIокIэм къызымытхэжьыгъэр бэшIэгъэ дэд ыIогъагъ... — нысэм фэд, Куконауи дунаир фэхъужьыгъэп. — Шыжъыри гъорекIо лIагъэ. Нысэу кIалэм Къалэм къыдинэгъагъэри нэмыцмэ Iуащыгъ... Кэмэндир ашIыгъэу ары кIалэм къызэритхырэр...

АшIын гущ адэ, ар боу кIэлэ еджэгъэшку. Инсиутыр къызеухым Къалэм къыдагъэнэжьыгъагъ...

— ТхьамыкIэгущ! — Iушъабэу нысэр хэщэтыкIыгъ, ар дэдэм ыгу зыдэщылъымкIэ ыбгъэ етхъожьыгъ. — Ай сэ сызэрэщтэтыгъэр сэрэджэжъхэр чылэм дэсыфэхэджэ...

— Алахьталым тыкъиухъумагъ, — зыригъэукIыхьынэу фэягъэп Куконау. — КъэсIуагъэба, шъуз цIыкIур Къалэм къыдэкIыжьынэу игъо имыфэзэ бэлахьыр зытефэнмэ агъэунэхъугъ. Сабый цIыкIуи кIэсыгъэу ары зэраIорэр...

ЗэрэгъэгущыIэхэзэрэ Iанэр Куконау къызэригъэпэшыгъ, ежьми, ныоми, Iулъхьэ зыIуилъхьагъэп, нысэр къызыкIожьыкIэ тызэдэшхэн ыIозэ. Нысэр къихьажьыным къыпэкIэ моу пщэрыхьанир ыухыгъ ныIэп. Есагъэп Куконау изакъоу Iанэм пэтIысхьаным, икIасэп. Ащыгъум мыхьамелэр тэрэз-тэрэзэу ычый ехырэп. ЛIыжъыри исэп, ХьаIулэкъом къылъигъакIохи Советым аригъэщэгъагъ. Нэмаз-джыназэ Iофмэ абгъодэкI еIошъ щыIакIэ къыритыжьырэп, ежьыр егъашIэм мылIэжьыщтым фэдэу. Ащ икъэмыкIожьыкIи зыфихьын ышIэрэп.

Зэ шъхьаем, Аслъанкоз укIытэжьыгъэ, пщым ыпэ ишъыхэу, Iанэм пэтIысхьанхэр къыригъэкIугъэп, ау гуащэр къышIокIыгъэп:

— Хъун, хъун, ащ фэхъуни къэнагъ! Ар къызыкIожьытэр хэта зышIэрэр. О игъом унаIэ зытебгъэтыжьын фае джы. НэбгыритIо апае джадэу ушкэзэ умышIымэ хъутэп. УатI-уатI еогъаIошъ непэрэзымафэм плъакъомэ уатет...

— А гуащ! — лъэшэу мэукIытэжьы нысэр.

— Ары адэ! ОукIытэджэ къикIын щыIэп! Пшъо хэлъым куцI ебгъэшIын фае...ЛIыжъым зымафэ ыIуагъэр ошIа? КIэлэхъужъ къызыфэхъуджэ Къаимэт тIони, ятэ ыцIэджэ теджэт. Пшъэшъэжъые хъумэ? — сIуи сыщхыгъ сэ. Ежь зи къыIуагъэп. — Хъыджэбзэ цIыкIу зыхъуджэ — Унай тIощт! Зыпари къыпигъодзыжьыгъэп, ау зэригопагъэр нэрылъэгъугъэ...

Къэмыхъугъэ сабыим игугъу джаущтэу блыныкIым къыдэхьэ зэпытызэ цIыкIу-цIыкIузэ унагъом щыщы хъугъэ. ЦIэу ыхьыщтыри гъэнэфэгъахэу Iанэм пэтIысхьагъэх. ШхынышIу кIэщыгъор нысэм къызэрэщыхъурэм — ыгу рихьыщта римыхьыщта, лъэплъэшъ Куконау Iупэрыщх-нэчэпэрыплъэ шъабэу щыс, мыхьамелэр ежьым лъэшэу ыгу Iихэу зешIы. Ау Аслъанкоз ащ гу лъитэрэп, ышъхьи къыригъэхьахэрэп Iулъхьэ зытIу горэ зыдихьыекIэ бзылъфыгъэ ныбжь хэкIотагъэм гушIошхокIэ зытырегъакIэ:

— А гуащ, — ишъыпкъ ащ, — джырэ нэс мыщ фэдэу уупщэрыхьагъэу къэсшIэжьырэп!

— А! Угу рихьыгъ, угу рихьыгъ! Ащыгъум цIыкIужъыеми ыгу рихьыт... — адрэри разэ хъугъэу чэфыпс стырыр къыпегъодзыжьы. — СшIагъэ сэ ар угу зэрэрихьыщтыр. Къаймэти мыр икIасэтыгъэ! Нан, «зэхьэутIэтIагъэу-зэхьэутIэтIагъэу», тэрэзэу къыфаIотыгъэп, джа тфэпшIыгъагъэм фэдэ джыри тфэшIыба ыIотыгъэ зэцIыкIум...

Ныом игукъэкIыжь чыжьэ Аслъанкоз кIэщыгъошхо къыхилъхьагъ, шхыныгъоу зыпэсым икIэрыкIэу ар къыщытхъугъ:

— Ым, IэшIу дэд, зи ыгу рихьын ыIомэ... Мыщ фэдэ ныбжьи тфэпшIыгъэп...

— 0шIа, нысэ, къужълыбжь зыфаIорэр ары мыр. Сэр гущи сянэ тхьамыкIэм сигъэшIэгъагъэ. А-а, удэ, удэ, зыпари шъхьэ сиIэжьэп... — тхьаусыхэшхор ыпэ итэу гуащэр зыщылъэти, мэкIаипчъэр къызэIуиубгъукIыгъ. — ТIатIыу непэ садэжь къэкIогъагъэти мыр къысфихьыгъ...

ТIатIыу Куконау ышнахьыкI, ар Шыблэкъохьаблэ пэмычыжьэу щыс къутырэу КочкинэкIэ заджэхэрэм щэпсэу. ТIатIыу — тучантес. Исабыигъом къыщегъэжьагъэу сэкъатныгъэр ТIатIыу къыздиштагъ, джары лIыр заоми зыкIамыщагъэр: лъэкъо сэмэгур Iэгушэзэфагу фэдизкIэ джабгъум нахьи нахь кIаку. Бэщ ымыIыгъэу кIоныр къины къыщэхъу.

АпэрапшIэ шъоущыгъулъэ лъэчIэбгъо цIыкIур Iэнэ къуапэм, Аслъанкоз нахь пэблагъэу, къытырегъэуцо. «IэшIур зэрэуикIасэм гу зылъыстагъэр неп пшIошIа», — Iоржъорыным ныор хилъэсагъ джы — мэкIаем ычIэгъкIэ иIэ дэгъэчъ цIыкIум къыдехы хъэдэн фыжь зэкIоцIыщыхьагъэр.

— Ушъхьамыс, — еIо, — нысэ, хадз, щаир IэшIу шIы, о уизакъу пшIошIа, IэшIур къызэкIущтыр джы о угучIэ чIэс! Хьаумэ, о узэрэфай, нахь пшIоигъомэ децакъэзэ шIы. Хъэдэным къыкIоцIихыгъэ шъоущыгъушъхьэ такъырышхор, Iэрыфэгъуджэ хьазырэу къыщыхъузэ, шкъышкъышкъ ригъаIозэ, шыпцэ цIыкIумкIэ екъутэшъ, етIани еужъгъэижьы, нысэм ыпашъхьэ щыт лъэчIэбгъо цIыкIум ретакъо.

(Джыри къыкIэлъыкIощт).

АР-м иансамблэу «Ислъамыем» ия 20-рэ илъэс ипэгъокI

ЩыIэныгъэр сэнэхьатым егъэлъэшы

Къэбэртэе-Бэлъкъарым изаслуженнэ артистэу Къумыкъу Щамсудинэ дунаим щызэлъашIэрэ орэдыIо-къэшъокIо ансамблэу «Ислъамыер» ищыIэныгъэу елъытэ. Сэнэхьатэу къыхихыгъэр шIогъэшIэгъон, иIофшIэн лъэпкъ гупшысэр щыпхырищэу елъытэ.

— «Ислъамыер» зызэхащагъэр илъэс 20 шIэхэу хъущт, — еIо Къумыкъу Щамсудинэ. — ИскусствэхэмкIэ республикэ колледжым сыщеджэзэ, композиторэу Нэхэе Аслъан ансамблэм сыригъэблагъи, орэдым сищыIэныгъэ еспхыгъ.

— Апэрэ кIэлэегъаджэм угурыIоныр IэшIэха?

— ПсынкIэп. Амалэу уиIэм, гум илъым кIэлэегъаджэр ащымыгъуазэу уигъасэ зыхъукIэ, Iофыр лъыгъэкIотэгъошIоп.

— Уиапэрэ кIэлэегъаджэхэмкIэ уинасып къыхьыгъэу зэ къысэпIогъагъ.

— Николай Пануриным орэд къызэрэсIощтым сыфигъасэзэ, сыныбжькIэ къыстефи, дзэм къулыкъушIэ сыкIогъагъ. Къызысэгъэзэжьым Пэнэшъу Раисэ илъэсищым къыкIоцI джы колледжкIэ тызаджэрэм сыщыригъэджагъ. Лъэшэу ащ сыфэраз. Адыгэ орэдыр къызэрэпIощтым, макъэр зэрэбгъэIорышIэщтым сафигъасэзэ, щыIэныгъэм сыфигъэхьазыры зэрэшIоигъуагъэр дэгъоу къэсэшIэжьы.

— «Ислъамыем» апэрэ орэдэу къыщыпIощтыгъэхэр къэошIэжьхэба?

— Апэрэ илъэсищым жъыур ары сызыфэгъэзэгъагъэр. Художественнэ пащэу Нэхэе Аслъан къысаджи, пэсэрэ орэдэу «Си Пакъэр» къыситыгъ, Iоф дысигъэшIагъ. Къоджэбэрдыкъо Мыхьамэт фэгъэхьыгъэр ащ къыкIэлъыкIуагъ. ЖъыуакIомэ уахэтынымрэ орэдыр къыхэудзэнымрэ зэфэшъхьаф шъыпкъэх.

— Макъэр орэдым диштэу бгъэIорышIэныр орыкIэ сыда?

— «Ислъамыем» зыми фэмыдэу лъэпкъ орэдхэр къеIох. Ар апэу зишIушIагъэр композиторэу Нэхэе Аслъан. Орэдым макъэр еогъэкIукIэ Iофыр гъэцэкIагъэ хъурэп. Псэ пытэу, жьы кIэтэу къызэрэпIон фаер. Мэкъэ дэгъу уиIэми пфэмыгъэIорышIэу къыхэкIы. Искусствэм ыбзэкIэ орэдыр къэпIоныр сэ нахь къыхэсэхы.

— Англием къырахыжьыгъэ орэдэу «КIорэр», «Нэхаемэ я Хьэсас», нэмыкI орэдхэу цIыфмэ лъэшэу агу рихьыхэрэр къэоIох. Ижъырэ произведениехэр икIэрыкIэу сценэм къытепхьажьынхэр къина?

— Ар зы нэбгырэп зэлъытыгъэр. Орэдышъор зэзыгъэфагъэр, ансамблэм фэзыгъэхьазырыгъэр — ахэр апэрэ чIыпIэм сэгъэуцух. Пэсэрэ орэдхэм ямэхьанэ къызэIупхын, кIуачIэу ахэлъыр къипIотыкIын, мэкъэ уцугъэкIэ къэпIонхэм уфэхьазырын фае.

— Шъэо Римм, ХъокIо Сусанн, Агъырджэнэкъо Саныет, нэмыкIхэри «Ислъамыем» фэшъыпкъэх, ансамблэр зызэхащагъэм къыщыублагъэу хэтых.

— Iофэу пшIэрэм укIэгушIужьэу щытмэ сыда уисэнэхьат зыкIызэблэпхъущтыр? ТычIэсынэу унэ «Ислъамыем» къытитыгъ, орэд къыщытIозэ цIыфмэ ташIагъ. Тхьаегъэпсэух къытфэгумэкIыхэрэр, тищытхъу зыIуатэхэрэр.

— Эстрадэ орэдхэр къэпIонхэу уфаеба?

— Орэд зэгъэкIугъэ сымакъэ диштэу къысатмэ «сыфаеп» сIощтэп. Ау сэ эстрадэ орэдыIоу сыщытэп, «Ислъамыем» сызэрэхэтым фэшI сызэрэкIэмыгъожьырэр къыосIуагъ. Ижъырэ орэдхэр «Ислъамыем» хэмытхэми къаIоу сырехьылIэ, ари дэгъу. Пэсэрэ лъэпкъ орэдыр шапхъэмэ адиштэу къэпIоныр зэрэмыпсынкIэр ори ошIэ. Орэдышъор зэзыгъэфагъэм, дирижерым, нэмыкIхэм ялъытыгъэр бэ. Сисэнэхьат «Ислъамыем» щылъызгъэкIуатэ сшIоигъу.

— УиIофшIэн пшIогъэшIэгъон, щытхъур пфаIо, унэгъо дахэ уиI. Шыкур оIоба?

— Ары. Сянэ-сятэхэр Къунчыкъохьаблэ къисщыжьыгъэх, Мыекъуапэ тыщызэдэпсэу.

— Уишъхьэгъусэрэ орырэ зэдэшъопIух шъуисабыйхэу Сэламчэрыерэ Сэтэнаерэ. Шъуиюбилей концерт уфэхьазыра?

— ОрэдыкIэхэр къэтIощтых. Программэр гъэшIэгъонэу гъэпсыгъэ. Искусствэр зикIасэхэр концертым еплъынхэу къетэгъэблагъэх.

Сурэтым итыр: **Къумыкъу Щамсудинэ «Ислъамыем» орэд къыщеIо.**

ЛЪЭПКЪ ИСКУССТВЭМРЭ КIЭЛЭЦIЫКIУХЭМРЭ

Быракъым зырегъэубгъу, егъэбыбатэ

КIэлэцIыкIу лъэпкъ ансамблэу «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» икъэшъуакIоу Нэныжъ Амирэ республикэм икъэлэ шъхьаIэ ия 7-рэ гурыт еджапIэ щеджэ, я 8-рэ классым ис. Янэ-ятэхэр дунаим щыцIэрыIо ансамблэу «Налмэсым» икъэшъуакIох. Лъэпкъ искусствэр зыщагъэлъэпIэрэ унагъом щапIурэ кIалэр адыгабзэкIэ еджэ, матхэ, сэнэхьатэу къыхихыщтым непэ зыфегъасэ.

«Мыекъуапэ инэфылъэхэр» Тыркуем, Польшэм, Абхъазым, къош республикэхэм, гъунэгъу краим, Москва, нэмыкIхэми ащыIагъ. Лъэпкъ къашъоу къышIыхэрэр цIыфмэ ашIогъэшIэгъоных. Ансамблэм ихудожественнэ пащэу, Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу Къулэ Мыхьамэд пшъэрылъ шъхьаIэу зыфигъэуцугъэмэ ащыщ Адыгеим икъэралыгъо гъэпсыкIэ игъэпытэн фэгъэхьыгъэ Iофыгъохэм кIэлэцIыкIухэр чанэу ахэгъэлэжьэгъэнхэр. Ансамблэм къыщышъохэзэ, лъэпкъ искусствэм ишъэфхэр, Адыгэ Республикэм итарихъ зэрагъашIэ.

Нэныжъ Амирэ филармонием щыкIорэ концертхэр адыгабзэкIэ зэрищэхэу зэп зэрэтлъэгъугъэр. Сэнаущыгъэ зыхэлъ кIэлэцIыкIумэ апае Адыгеим ителевидение икъэтынхэм ахэлажьэщтыгъ. «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» къыщышъоу зырегъэжьэм янэ-ятэхэр упчIэжьэгъу ышIыщтыгъэх. Къашъом кIуачIэу хилъхьэрэмрэ концертмэ зэрахэлажьэрэмрэ зэригъапшэхэу уахътэ къекIущтыгъ. Дэгъоу укъэмышъоу узыгъасэрэмэ пчэгум укъырагъэхьащтэп — ар Амирэ псынкIэу къыгурыIуагъ.

Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Адыгэ Республикэм язаслуженнэ артистэу Нэныжъ Айдэмыррэ ащ ишъхьэгъусэу Людмилэрэ синэIуасэх. «Налмэсым» иконцертхэм ащысэлъэгъух. «Налмэсымрэ» «Мыекъуапэ инэфылъэхэмрэ» япрограммэхэр зэфэдэхэп шъхьае, кIэлэцIыкIумэ гухэлъэу яIэм мэхьанэ хэхыгъэ фэтэшIы. «Налмэсым» кIырэплъых, къыщышъохэ ашIоигъу.

БэмышIэу зэхащэгъэ ансамблэу «Гуфитымрэ» «Мыекъуапэ инэфылъэхэмрэ» Нэныжъ Амирэ къащэшъо. «КъушъхьэчIэсхэр», «Ислъамыер», нэмыкIхэри ащ къешIых. Лъэпкъ къашъохэр икIасэхэшъ, ыгу нахь рихьырэм къытегущыIэрэп, ыгощынхэр къыригъэкIурэп. Арэу щытми, оркестрэм лъэпкъ мэкъамэхэр къыхидзагъэхэу «Си Адыгей» зыфиIорэ къашъом Амирэ хэлажьэ зыхъукIэ, жьым зэрихьэу къыпщэхъу.

Лъэпкъ шъошэ фыжьэу щыгъыр зэпэжъыужьы, адыгэ быракъыр зэкIищыгъэу егъэбыбатэ. ЛъапэкIэ уцугъэу пчэгум къыщэшъошъ, Iэгу къыфытеорэмэ ытхьакIумэ «агъашIо».

Къашъом ныбджэгъу зэфишIыгъэхэр ансамблэм зэдыхэтых. Дзэхъохъу Адам, Къэлэшъэо Долэт, ХъокIо Рэмэзан, нэмыкI кIэлэеджакIохэри апэкIэ маплъэх, сэнэхьатэу къыхахыщтым егупшысэх. Дунаим щызэлъашIэрэ ансамблэу «Налмэсым» иконцертхэм яплъыхэзэ, ежьхэми загъасэ, илъэс заулэкIэ ащ рагъэблэгъэнхэу мэгугъэх.

Мэлылъфэгъум и 25-р адыгэ быракъым и Маф. Урысыем ишъолъырхэм ямызакъоу, тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэурэ хэгъэгумэ быракъым ехьылIэгъэ мэфэкI зэхахьэхэр ащызэхащэщтых. Нэныжъ Амири «Мыекъуапэ инэфылъэхэмрэ» «Гуфитымрэ» ахэтэу а мафэм къэшъощт, уджыщт, лъэпкъ быракъыр ыгъэбыбэтэщт.

Сурэтым итыр: **Нэныжъ Амирэ къашъоу «Си Адыгеим» хэлажьэ.**

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4335
Индексхэр 52161 52162
Зак. 719

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00